

Cilt-6 • Sayı-11 • Haziran 2018

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ
ANTALYA BİLİM UNIVERSITY LAW REVIEW

TÜBİTAK ULAKBİM
EBSCOhost
seçkin

HAKEMLİ MAKALELER

İslam-Osmanlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama Müessesesi*

Arrest in Islamic-Ottoman Criminal Procedure Law

Yılmaz **YURTSEVEN****
Naci **ÇEVİK*****

ÖZ:

Ceza yargılamasından beklenen neticenin alınmasını sağlayan koruma tedbirlerinden biri olan tutuklama, farklı bir isimle de olsa İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde yer alan uygulamalardan biridir. Bu kapsamda İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde tutuklama, hapis cezasının bir türü olarak ele alınmış ve ihtiyati hapis olarak adlandırılmıştır. İslam hukukunun asli kaynaklarından biri olan Kur'an'da tutuklamayı teşvik edici mahiyette doğrudan bir ayet yer almamasına rağmen İslam hukukçuları tutuklamayı teorik olarak sistemleştirirken Kur'an ya da Sünnet'e dayandırmaya gayret etmişlerdir.

İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde tutuklama, esasen amaç olmayıp yargılamanın yapılabilirliğini sağlayarak yargılamayı kolaylaştırmak üzere başvurulan bir araç olduğundan şüpheliler hakkındaki tahkikatın mümkün olan en kısa sürede tamamlanıp tutukluluğun sona erdirilmesi gerekmektedir.

Günümüz hukuk sistemlerinde olduğu gibi İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde de bir koruma tedbiri olarak tutuklama yoluna başvurulabilmesi için bazı şartların varlığı aranmış ya da tutuklamanın belli özellikleri taşımasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda İslam-Osmanlı ceza yargılamasında şahsilik, geçicilik, ihtiyarilik ve orantılılık olmak üzere tutuklamanın özellikleri dörde ayrılırken, tutuklamanın yapılabilmesi için suç işlemiş olma şüphesi, tutuklama sebeplerinde birinin varlığı ve yetkili mahkeme tarafından tutuklama kararının verilmiş olması şartı aranmıştır.

Anahtar Kelimeler:

İslam-Osmanlı Ceza Muhakemesi Hukuku, Koruma Tedbirleri, Tutuklama.

* **Gönderilme Tarihi:** 04.04.2018, **Kabul Tarihi:** 20.05.2018.
Makale, *TÜBİTAK ULAKBİM* kriterlerine uygun olarak iki hakem denetiminden geçmiştir.
** Dr. Öğr. Ü., Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi ABD (yyurtseven@akdeniz.edu.tr).
*** Araş. Gör., Ondokuzmayıs Üniversitesi Ali Fuad Başgil Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi ABD (naci.cevik@omu.edu.tr).

ABSTRACT:

Detention, one of protection measures providing to achieve a result expected from criminal procedure was one of implementations in Islamic-Ottoman criminal proceedings though it was named otherwise. Detention in Islamic-Ottoman criminal proceedings was thereby regarded as a sort of imprisonment and entitled as prison sentence. Even though the Koran, one of main sources of Islamic Law, does not contain any verse regarding to promote detention, Islamic lawyers have based on Koran or Sunnah when theoretically systematizing detention.

Detention in Islamic-Ottoman criminal proceedings was not actually a purpose rather it was a tool for making trials easier, therefore, investigations of suspicious must have been finalized and detention must have been terminated as earliest as possible.

Having some features and seeking a set of requirements for detention as a protection measure had been the issues being paid attention in Islamic-Ottoman criminal proceedings as seen in contemporary legal systems. In this context, characteristics of detention were divided into four such as personality, temporality, oldness and proportionality while arrest required possibility of a criminal offense, existence of one of arrest terms and decision of competent court.

Keywords:

Islamic-Ottoman Criminal Procedure Law, Protection Measures, Arrest, Detention.

Giriş

İnsanların irade ve hareketlerinde herhangi bir zorlama olmadığına inanması ve yapmak istediklerini bir başkasına zarar vermeden yapma imkân ve serbestîsine sahip olmalarına özgürlük adı verilir. Öte yandan yaradılışı gereği medeni bir varlık olması sebebiyle topluluk halinde yaşamaya ihtiyaç duyan insanların bir arada ve huzur içerisinde yaşamasının aracı olan hukuk, ilk bakışta özgürlüğe engel gibi gözükse de esasında özgürlüğün teminatıdır. Zira hukukun meşruiyet kazanabilmesi için bireylere özgürlük sağlaması gerekmektedir. Diğer bir deyişle özgürlük sağlamayan hukuk düzeni meşruiyetini yitirir. Bu sebeple özgürlük ve bu özgürlüğün güvencesi için hukuk devleti, hukuk devletinin varlığı için ise kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının olması gerekmektedir[1].

Kişi özgürlüğü hakkı, kişilerin fiziksel olarak özgür olmalarını ve bu özgürlüğün keyfi olarak kısıtlanmamasını, kişi özgürlüğünü kısıtlayan hâl ve nedenlerin ise belirli ve sınırlı kurallara bağlı olmasını ifade etmektedir. Bu hakkın tamamlayıcısı ve emniyeti niteliğinde olan ve bireyleri keyfi tutuklama ve cezalandırmalara karşı koruma anlamına gelen kişi güvenliği hakkı ise kişi özgürlüğü hakkı kısıtlanan bireylerin bir takım temel güvenceler ve olanaklara sahip olması şeklinde tanımlanabilir[2]. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bütün temel hak ve özgürlüklerin temelinde yer aldığı için bu hakkın tanınıp korunmasına dair hükümler

1 **Avcı, Mustafa**: *Hukuk Tarihimizde Hapis*, Ankara 2014, s. 1-2; **Güneş, Seyithan**: "Özgürlük ve Güvencesi Açısından Hukuk Devleti İlkesi", *Ankara Barosu Dergisi*, C.: 54, S.: 3, 1997, s. 21.

2 **Şen, Ersan/Özdemir, Bilgehan**: *Tutuklama: Uygulamada Şüpheli ve Sanık Haklarının Korunması*, 3. Baskı, Ankara 2011, s. 39.

de ceza ve ceza usul hukuku boyutlarını aşarak bütün insan hakları bildirilerinin yanı sıra ulusal anayasalarda da kendilerine yer bulmuşlardır[3].

İnsan hakları bildirileri ve anayasalar yalnızca temel hak ve özgürlükleri düzenlemekle kalmamış aynı zamanda bu hak ve özgürlüklerin ihlâline karşı koruyucu tedbirler de öngörmüşlerdir[4]. Bu kapsamda temel hak ve özgürlüklerin kullanılması yalnızca kanuni düzenlemelerle sınırlandırılabilir ve fiziksel olarak özgürlüklerin kısıtlanması ise yalnızca mahkeme kararı ile olabilir[5]. Özgürlüklerin fiziksel olarak kısıtlanması yakalama veya tutuklama şeklinde koruma tedbirlerinin[6] bir türü olarak gerçekleşebileceği gibi hapis cezası şeklinde de olabilir.

Biz de "İslam-Osmanlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama Müessesesi" ismini verdiğimiz bu çalışmada bir koruma tedbiri olarak tutuklamanın İslam-Osmanlı ceza muhakemesindeki karşılığını açıklayarak hukuki niteliği, şartları, özellikleri, süresi ve sona ermesi bakımından tutuklama tedbirini değerlendireceğiz.

I. İslam-Osmanlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama Müessesesi

A. Tanımı, Hukuki Dayanağı ve Hukuki Niteliği

Kelime anlamı olarak bir kimseyi tutuk yapmak yani örtmek, perdelemek, alıkoymak anlamlarına gelen tutuklama; Türkçe bir kavram olup kökeni itibariyle İslamiyet öncesi Türk hukukuna dayanmaktadır[7]. Bu kapsamda İslamiyet öncesi Türk hukukunda Uygurlarda görülen ve "tutuglug" adı verilip "insan rehni" anlamına gelen akit türüne göre, baba ödünç aldığı eşya ya da borç aldığı para karşılığında oğlunu alacaklıya rehin olarak vermekte, buna karşılık rehin olarak verilen çocuk borç ödeninceye kadar alacaklıya hizmet etmekteydi. Bu süre zarfında rehin olarak verilen çocuğun tüm masrafları alacaklı tarafından karşılanmaktaydı[8].

---

3 **Gözübüyük, Şeref/Gölcüklü, Feyyaz**: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 8. Bası, Ankara 2009, s. 221; **Avcı**, *Hapis*, s. 2.

4 **Özek, Çetin**: "Türk Ceza Kanuna Göre Hürriyet Aleyhine Cürümlerin Genel Prensipleri", *İÜHFM*, C.: 29, S.: 4, 1963, s. 949.

5 **Avcı**, *Hapis*, s. 5-6.

6 Ceza yargılamasının gereği gibi yapılabilmesini sağlamak ya da yapılan yargılama sonucunda verilecek hükmün uygulanabilmesini güvence altına almak amacıyla gerektiğinde zor kullanmak suretiyle yargılama sürerken henüz hüküm açıklanmadan önce bazı temel hak ve özgürlüklere geçici olarak müdahaleyi gerektiren işlemlere koruma tedbirleri adı verilir. **Ünver, Yener/Hakeri, Hakan**: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2014, s. 327; **Şahin, Cumhur**: *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 203.

7 **Devellioğlu, Ferit**: *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 5. Baskı, Ankara 1982, s. 1327; **Avcı, Mustafa**: "Yeni Düzenlemelere Göre Tutuklama", *Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 3*, İstanbul 2005, s. 76.

8 **Cin, Halil/Akyılmaz, Gül**: *Türk Hukuk Tarihi*, 8. Baskı, Konya 2016, s. 38;**Avcı**, "*Tutuklama"*, s. 76.

Tutuklama kelimesinin terim anlamı ise suç işlediği iddiası ile hakkında ceza soruşturması veya kovuşturması yürütülen kişinin kesinleşmiş bir hapis cezası olmaksızın, kaçabileceği veya adaletin işleyişine müdahale edebileceği gerekçesiyle mahkeme kararıyla geçici bir tedbir olarak tutuk durumuna sokulması ya da diğer bir deyişle kişi özgürlüğü hakkından yoksun bırakılmasıdır[9].

İslam ceza hukuku terminolojisinde ise tutuklama, hapis cezasının bir türü olarak ele alınmış ve ihtiyati hapis olarak adlandırılmıştır. Öte yandan tutuklama kavramının ihtiyati hapis türünü tam olarak karşıladığını da söyleyemeyiz. Zira ihtiyati hapis, günümüz hukuk sistemlerindeki tutuklamadan daha geniş bir anlama sahip olup, suçu sabit oluncaya kadar şüphelinin, borcunu ödeyinceye kadar borçlunun ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması amacıyla bir şahsın geçici olarak tutuklanarak alıkonulmasıdır. Bununla birlikte İslam hukukçularının ihtiyati hapis, töhmet hapsi, ihtibar, keşf ya da istibra adını verdikleri kurumun günümüz ceza muhakemesindeki karşılığı büyük oranda tutuklama müessesesinden ibarettir[10].

İslam hukukunun asli kaynaklarından ilki olan Kur'an-ı Kerim'de bir suçun karşılığında ceza olarak doğrudan hapsi öngören bir ayet bulunmadığı gibi doğrudan tutuklamayı teşvik edici mahiyette bir ayet de bulunmamaktadır. Bununla birlikte İslam hukukçuları koruma tedbirlerinden tutuklama ve bir ceza olarak hapsi sistemleştirirken İslam hukukunun birinci derece asli kaynağı olan Kur'an'da yer alan çeşitli ayetlerle[11] bağlantı kurarak açıklamaya gayret etmişlerdir[12]. İslam ceza muhakemesi hukukunun ikinci sıradaki asli kaynağı olan Hz. Peygamber'in sünnetinde ise bir koruma tedbiri olarak tutuklama ve bir ceza olarak hapis hususunda pek çok hadis mevcuttur. Örneğin Behz b. Hakîm'den rivayet edilen *"Hz. Peygamber töhmet üzerine bir adamı hapsetti sonra suçu sabit olmayınca onu tahliye etti."*[13] şeklindeki hadis İslam hukukçuları tarafından tutuklamanın hukuki dayanaklarından biri olarak kabul edilmiştir. Yine Hz. Peygamber döneminde yaşanan bir olaya göre: Gıfarlılardan Medine'nin su kaynaklarının olduğu bölgeye gelerek konaklayan iki kişinin yanlarında Gatafanlılara mensup bir grup insan da bulunmaktadır. Sabah olduğunda kendilerine ait iki yük devesinin kaybolduğunu gören Gatafanlılar, develerinin Gıfarlılara mensup iki kişi tarafından çalındığı iddiasıyla Hz.

---

9 **Şen/Özdemir**, *Tutuklama*, s. 19; **Şahin**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 223; **Avcı**, *Hapis*, s. 116.

10 **Bardakoğlu, Ali**: "Hapis", *DİA, C. 16*, İstanbul 1993, s. 55-56.

11 Maide, 5/106; Enam, 6/44; Araf, 7/95; Ra'd, 13/32; İbrahim, 14/49; Mü'min, 40/21; Hâkka, 69/30, **Karaman, Hayrettin/Özek, Ali/Dönmez, İbrahim Kâfi/Çağrıcı, Mustafa/Sadrettin, Gümüş/Turgut, Ali:** *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 27. Baskı, Ankara 2014.

12 **Coşgun, Kamer**: "İslam Muhakeme Hukukunda Tutuklama", *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi, Bursa, 6-8 Mayıs 2013-Bildiriler Kitabı IV*, Bursa 2013, s. 1035; **Avcı**, *Hapis*, s. 68.

13 Tirmizi, "Diyet", 21; Ebu Davud, "Akdiyye", 29.

Peygamber'in huzuruna çıkarlar. Hz. Peygamber ise suç işlediği iddia edilen iki kişiden birini tutuklayarak diğerini develeri aramaya gönderir. Develeri aramaya gidenin bir süre sonra develeri bulup getirmesi üzerine Hz. Peygamber de tutukladığı kişiyi kendisi için Allah'tan af dilemesini isteyerek serbest bırakır[14].

Hukuki niteliği bakımından tutuklama, kesin hükümden önce şüphelinin kişi özgürlüğü hakkını kısıtlayan ceza muhakemesi hukukuna ait bir koruma tedbiri olup, bu koruma tedbirinin temel amacı etkin bir ceza soruşturması ve kovuşturması yürütülerek maddi gerçeğe ulaşmanın sağlanmasıdır. Böylelikle sanığın kaçması veya delilleri karartması engellenmek suretiyle ceza yargılaması mümkün olduğunca seri ve sağlıklı bir şekilde yürütülecek ve yargılama sonucunda verilecek olası mahkûmiyet kararının uygulanabilirliği sağlanacaktır[15]. Bu sebeple denilebilir ki; tıpkı diğer koruma tedbirleri gibi tutuklama da amaç değil, yargılamanın yapılabilirliğini sağlamak ve yargılamayı kolaylaştırmak üzere başvurulan bir araçtır. Başka bir ifadeyle tutuklama tedbiri öne alınmış bir mahkûmiyet olmadığı gibi sanığın gözünün korkutularak ikrara zorlanması ya da toplumsal tepkinin yatıştırılması gibi sebeplerle başvurulan bir yol da değildir[16].

Tutuklama kişi özgürlüğü hakkını kısıtlayan önemli bir koruma tedbiri olup, koruma tedbirlerinde bulunması gereken şart ve özelliklerin koruma tedbirlerinin bu türünde de aranması gerekmektedir. Bu sebeple biz de öncelikle İslam-Osmanlı ceza muhakemesi hukukunda bir koruma tedbiri olarak tutuklamanın taşıması gereken şart ve özellikleri ele alacağız.

B. Tutuklamanın Şartları

İslam-Osmanlı ceza yargılaması hukukunda tutuklamanın şartlarını suç işlemiş olma şüphesi ve tutuklama nedenlerinden birinin varlığı ile yetkili mahkeme tarafından tutuklama kararının verilmiş olması şeklinde üçe ayırarak inceleyebiliriz.

1. Suç İşlemiş Olma Şüphesinin Varlığı

İslam-Osmanlı yargılama hukukuna hâkim olan prensiplerden birisi de berâet-i zimmet ilkesidir. Masumiyet karinesi adı da verilen bu prensip gereğince esas olan kişinin borçsuz ya da suçsuz olması ve borçluluğu ya da suçluluğu iddia edilen kişilerin aleyhlerindeki iddianın iddia sahibi tarafından ispatlanmasıdır. Bu ilke, İslam hukuku literatüründeki "Eşyada aslolan ibahadır" külli kaidesinin ve

---

14 **Avcı**, *Hapis*, s. 75; **Coşgun**, "*Tutuklama"*, s. 1041; **Udeh, Abdulkadir**: *Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza Hukuku, C. 1, (Çev.: Ali Şafak)*, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 175.

15 **Şen/Özdemir**, *Tutuklama*, s. 19; **Ünver/Hakeri**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 365.

16 **Uçdu, İlker**: *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2007, s. 3, 27; **Avcı**, *Hapis*, s. 117.

istishâb[17] delilinin bir uzantısıdır[18]. İstishâb deliline dayanarak masumiyet karinesi ilkesi ceza yargılaması hukukunda kullanıldığında bir kişinin mahkûm edilebilmesi için hakkındaki suç iddiasının mutlaka ispat edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılır.

Bununla birlikte günümüz ceza hukuku sistemlerinde olduğu gibi İslam-Osmanlı hukukunda da hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunan kişiler görünüşte haklılık ilkesi çerçevesinde tutuklanmışlardır. Zira hakkında suç işlediğine dair zayıf bir şüphe bulunan ve iyi halli olarak bilinen kişilerin basit bir itham ile tutuklanması ya da hakkında kuvvetli şüphe olmasına rağmen mahkûmiyete yetecek nitelikte delil olmaması sebebiyle şüphelinin salıverilmesi adalet ve hakkaniyete aykırı olup maddi gerçeğe ulaşma ihtimalini zayıflatır. Bu sebeple her olay ve şüpheli hakkında şüphenin derecesi de nazara alınarak tutuklamaya yer olup olmadığı hâkim tarafından takdir edilmelidir. Kuvvetli şüpheden söz edilebilmesi için şüphenin somut olaylara dayanması gerekir. Zira maddi ve somut olaylara dayanmayıp yalnızca itham veya tahminden ibaret kalan şüphe tutuklama için yeterli değildir. Suçun işlendiği yerde bulunmak, olay yerinden kaçmak, suç aleti veya suç konusu olan eşyayı elinde bulundurmak ya da hakkında herhangi bir şikâyetin mevcut olması kuvvetli şüpheye örnek olarak gösterilebileceği gibi şüphelinin sarhoş olması veya ağzının içki kokması ya da evli olmayan kadının hamileliği de kuvvetli suç şüphesi olarak kabul edilebilir[19].

2. Tutuklama Nedenlerinden Birinin Varlığı

Tutuklama, ancak ceza muhakemesinin amacına uygun nedenlerle başvurulabilen bir muhakeme hukuku müessesesi olmakla birlikte uygulamada zaman zaman halkın öfkesini dindirmek, devlet otoritesini göstermek veya şüphelinin yeni suç işlemesinin önüne geçmek gibi nedenlerle de tutuklama yapılabilmektedir. Hâlbuki tutuklama bir koruma tedbiri olup başvurulmasındaki amaç yargılamanın sağlıklı bir şekilde yürümesini sağlamaktır. Bu sebeple suçların nitelik veya ağırlığı tutuklama kararının alınmasında doğrudan doğruya etkili olmayıp tutuklama için tutuklama sebeplerinden birinin varlığı aranır[20].

Hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunan kişinin tutuklanabilmesi için bu şüphe tek başına yeterli olmayıp kişinin suç delillerini karartacağına ya da hakkında yapılacak ceza yargılamasından kaçıp saklanacağına dair şüphenin de

---

17 Sözlük anlamı olarak birlikte olmak ve birlikteliğin devamını istemek anlamına gelen istishâb, hukuki bir terim olarak ise, geçmişte var olan bir durumun değiştiğine dair bir delil bulunmadığı sürece hâlâ devam etiğinin kabul edilmesi anlamına gelir. İstishâb delilinin asıl önemi bu delilden kaynaklanan şu hukuki prensiplerin benimsenmiş olmasıdır: 1. Hakkında kesin ve yasaklayıcı bir delil bulunmayan her şey mübahtır. 2. Berâet-i zimmet asıldır. 3. Kesin olan bir şey şüphe ile zail olmaz. **Cin, Halil/Akgündüz, Ahmed**: *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul 2011, s. 169.

18 **Bardakoğlu, Ali**: "Berâet", *DİA, C. 5*, İstanbul 1992, s. 471.

19 **Avcı**, *Hapis*, s. 118-119; **Udeh**, *C. 1*, s. 175.

20 **Köksal, Ayhan**: "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama ve 1961 Anayasası", *İÜHFM*, C.: 30, S.: 1-2, 1964, s. 100.

olması gerekmektedir. Zira suç delillerini karartacağından ya da ceza muhakemesinden kaçacağından şüphelenilen kişinin tutuklanmaması telafisi imkânsız sonuçlara yol açabileceği için tutuklamanın gecikmesinde tehlike vardır. Tutuklama tedbirine geç başvurulduğunda ya da hiç başvurulmadığında yargılamanın hiç veya gereği gibi yapılamayacağı ya da yargılama sonucunda verilen hükmün infaz edilemeyeceği hallerde gecikmede tehlike bulunduğu kabul edilir[21].

a. Delilleri Karartma Şüphesi

Suç işlediğinden şüphelenilen kişinin serbest bırakılması halinde delilleri karartma tehlikesi varsa, deliller olmaksızın sağlıklı bir yargılama yapılamayacağı veya yapılan muhakemenin amacına ulaşmayacağı ihtimali yüksek olduğundan tutuklamanın yapılması gerekir. Bununla birlikte delillerin karartılması tehlikesinden söz edilebilmesi için şüphelinin davranışlarından serbest bırakılması halinde delilleri karartıcı yönde hareketler yapabileceği hususunda şüphe olup, karartılma tehlikesi olan delillerin maddi gerçeğin aydınlatılmasında önemli nitelikte olması gerekmektedir[22]. Nitekim İslam hukuku ve Osmanlı Devleti uygulamasında da delilleri karartacağından endişe edilen şüphelilerin tutuklanması yoluna gidilmiştir[23].

b. Kaçma ya da Saklanma Şüphesi

Şüphelinin kaçması yargılamanın gereği gibi yapılamamasına ya da yapılan yargılama neticesinde verilecek muhtemel cezanın infaz edilememesine sebep olacağı için kaçarak saklanma tehlikesi olan kişilerin tutuklanması gerekir. Bununla birlikte şüphelinin hakkındaki ceza yargılamasından kendisini kurtarmaya çalışıp çalışmadığı somut olayın özelliklerine göre objektif olarak değerlendirilmelidir[24].

İslam-Osmanlı ceza muhakemesi hukuku hükümleri çerçevesinde kaçacağından şüphe edilen sanıklar kimliği bilinenler ve henüz kimliği tespit edilemeyenler şeklinde ikili ayrıma tabi tutulmuştur. Yine kimliği bilinenler, sabıkasız veya iyi halli olanlar ve sabıkalılar şeklinde ikiye ayrılarak incelenmiştir.

b.1. Kimliği Bilinenler

Sabıkasız veya iyi hâl sahibi olanlar ya da diğer bir deyişle insanlar arasında dürüstlüğüyle bilinen "kendi halinde" kimseler haklarındaki basit şüphenin masumiyet karinesini bertaraf etmeyeceği gerekçesiyle, haklarındaki şüphe kuvvetli olmadığı müddetçe tutuklanamamakla birlikte şartları mevcutsa gözaltına alına-

21 **Şahin**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 207; **Avcı**, *Hapis*, s. 119-120.

22 **Yenisey, Feridun**: *Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Hazırlık Soruşturması ve Polis*, 3. Baskı, İstanbul 1993, s. 164.

23 **Udeh**, *C. 1*, s. 175; **Gökçen, Ahmet**: *Tanzimat Devri Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul 1989, s. 47-48.

24 **Avcı**, *Hapis*, s. 120; **Udeh**, *C. 1*, s. 175. **Uçdu**, *Tutuklama*, s. 88.

bilirler. Şüphenin derecesinin değerlendirilmesinde şüphelinin durumu, belirtilerin ciddiyeti ve muhbirin özelliklerine bakılır. Zulüm ve haksızlığı ile tanınan kişiler tarafından yapılan ihbarlarda şüphelinin suç isnadını reddetmesi halinde yine masumiyet karinesi gereğince tutuklama yapılamaz. Tutuklama yapılabilmesi için şikâyetçinin iddiasını ispat etmesi gerekmektedir[25]. Nitekim Hz. Peygamber de *"Eğer insanlara şahitsiz olarak sırf iddialarıyla hak verilmiş olsaydı bazı insanlar, bazı adamların kanlarını ve mallarını dava ederlerdi"*[26] diyerek bu duruma işaret etmiştir.

Osmanlı Devleti uygulamasına bakıldığında ise ulema sınıfı mensuplarının imtiyazlı bir statüye sahip oldukları, tanındıkları ve kaçma tehlikelerinin bulunmadığı gerekçesiyle ilk defa işledikleri küçük bir suç sebebiyle tutuklanmalarının kanunen yasaklandığı görülmektedir[27]. Ulema sınıfı mensupları için tutuklama tedbirine yalnızca vahamet arz eden bir suç işledikleri zaman kaçma ihtimallerinin bulunması ve kefil bulamamaları şartıyla başvurulmuştur. Böyle bir durumda gerekli görülmesi halinde soruşturma İstanbul'da yapılmış ve başkente çağrılan kadı tutuklu olarak gönderilmiştir[28].

İslam-Osmanlı ceza muhakemesi hükümleri çerçevesinde suç işlediğinden şüphelenilen kişilerin kimliği bilinmekle birlikte hırsızlık, yol kesme ve cinayet gibi suçlardan sabıkalı olmaları veya itiyadi suçlu olarak tanınmaları halinde haklarında, itham edilen suçu işledikleri yönünde kuvvetli şüphe de bulunuyorsa tutuklanmaları hususunda İslam hukukçuları arasında görüş birliği vardır[29]. Osmanlı Devleti'nde suç işlediğinden şüphe edilen kişilerin daha önce suç işleyip işlemedikleri ya da başka bir ifadeyle sabıkasının bulunup bulunmadığı "mücrim defteri" adı verilen defterlere bakılarak tespit edilmiştir[30]. Orijinali yerel yöneticilerin

---

25 **Avcı**, *Hapis*, s. 120; **Bardakoğlu**, "*Hapis*", s. 57; **Akman, Mehmet**: *Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması*, İstanbul 2004, s. 106; **Bilmen, Ömer Nasuhi**: *Hukuki İslamiyye ve Istılahatı Fıkhıyye Kamusu, C. III*, İstanbul 1999, s. 125.

26 İbn Mace, "Ahkâm", 7; Ebu Davud, "Akdiyye", 23.

27 *"Ve kudât ve tedris ve tevliyet ve nezaret ve hitabet ve imamet ve sair bunların gibi cihetden ve menâsıbdan şunlar ki, berât-ı padişahî ile nesne tasarruf edenleri ta'zir etmeyeler ve habs edilecek yerde kefil var iken habs etmeyeler, Dergâh-ı mu'allâya arz edeler.",* **Akgündüz, Ahmed**: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. III*, İstanbul 1990-1996, s. 106, m.120; Benzer bir hüküm için bkz., **Akgündüz, Ahmed**: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. IV*, İstanbul 1990-1996, s. 318, m.186-187.

28 *"… Meğerki, şenî-i azîm ola ve firâr ihtimâli ola, kefîl bulunmaya habs edeler."*, **Akgündüz**, *C. III*, s. 106, m.120; **Mumcu, Ahmet**: *Tarih İçindeki Genel Gelişimiyle Birlikte Osmanlı Devletinde Rüşvet: Özellikle Yargıda Rüşvet*, 3. Baskı, İstanbul 2005, s. 264-265.

29 **Avcı,** *Hapis,* s. 121.

30 *"Bursa kadısına hüküm ki: Yûsuf b. İsmâ'îl nâm kimesne bundan akdem mücrimdür diyü sene 966 Cemâziye'l-evvel'inün yigirminci güninden Burusa ases-başısı Südde-i sa'âdet'üme getürüp küreğe konılmışdı Hâliyâ vâlidesi gelüp cürmi yokdur, bî-günâhdur diyü arz-ı hâl idüp mücrim defteri yoklandukda mezkûrun ne cürm içün gönderildüği mukayyed bulınmamağın buyurdum ki: Varıcak, mezbûr, mukaddemâ ele gelüp Südde-i sa'âdet'üme gönderildükde ne cürm isnâd olup gönderilmişdür? Cürmi nedür? Üzerine bi-hasebi'ş-Şer' nesne sâbit olmış mıdur, nicedür? Yirinden görüp sûretin sıhhati üzre ihrâc idüp mühürleyüp atebe-i ulyâma gönderesin. Bundan*

ehlinde olmak üzere bir örneği de başkent İstanbul'da bulunan bu defterlerin varlığı bilinmekle birlikte haklarında ayrıntılı bilgi bugün için mevcut değildir[31].

b.2. Kimliği Tespit Edilemeyenler

Suç işlediğinden şüphe edilen fakat sabıkalı veya iyi halli olup olmadığı bilinmeyen ya da başka bir ifadeyle kimliği tespit edilemeyen kişiler, İslam hukukçularının çoğunluğuna göre maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla tutuklanabilirler. Bununla birlikte Hanefî mezhebi hukukçularından Ebu Hanife ve Ebu Yusuf, Malikî mezhebinin kurucusu İmam Malik ve Zahirîlerden İbn Hazm gibi bazı İslam hukukçuları ise Kur'an ve Sünnet'in belirlediği haller dışında kişi özgürlüğünün kısıtlanamayacağı ve şüphelilerin suçluluğu konusunda kuvvetli bir belirti olmadan tutuklama yapılamayacağı kanaatindedirler. Zira bu durumdaki kişilerin tutuklanması haklarında kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmaksızın ta'zir cezası ile cezalandırılmaları anlamına gelecektir[32].

3. Yetkili Mahkemece Yargılanmış Olma

Günümüz hukuk sistemlerinde tutuklama kararı yalnızca yetkili mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucu hâkim tarafından verilebilirken, İslam hukukunda durum biraz farklıdır. Zira İslam ceza muhakemesi hukuku hükümleri çerçevesinde kadıların sahip olduğu yetkilerin tamamına sahip olmamakla birlikte bazı yargısal yetkilere sahip günümüz hukuk sistemlerindeki savcı, sorgu hâkimi veya kolluk amirine benzetebileceğimiz yönetici sınıfa mensup bir kısım idareci de tutuklama yapabilirdi. Bu sebeple tutuklama kararının kim ya da hangi makam tarafından verileceği meselesi İslam hukukçuları arasında tartışmalı olmakla birlikte bu hususta birbirinden farklı üç teori ileri sürülmüştür. İmam Malik ile birlikte Malikî hukukçulardan bir kısmına göre şüpheli hakkındaki tutuklama kararı hem kadılar hem de yönetici sınıfa mensup görevliler tarafından verilebilir. Nitekim Hanbelî mezhebinin kurucusu Ahmed b. Hanbel'e ait görüşlerden biri de bu yöndedir[33].

Şafiî hukukçuların bir kısmı ve Ahmed b. Hanbel'e atfedilen görüşlerden bir diğerine göre ise tutuklama yetkisi yalnızca devlet idarecilerine ait olup kadıların bu hususta herhangi bir yetkileri bulunmamaktadır. Nitekim Maverdi de yetkileri bakımından vali ile hâkimi karşılaştırırken, suçları kovuşturmakla görevlendirilmiş özel valilerle hâkimler arasındaki farklardan birinin de kovuşturma esnasında sanığı tutuklama yetkisinin olduğunu belirtmiş ve bu yetkinin valilere ait olduğu-

akdem anda ev basup gaybet iden Sığırmaç Ali ele gelüp teftîş içün habs ile gönderilüp ahvâlin teftîş idüp zâhir olan husûsların arz eyleyüp Kendüyi habs eyleyesin. (24 Zilhicce 967/15 Eylül 1560)", **3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560),** Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1993, s. 681, no: 1535.

31 **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 108.

32 **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 107; **Avcı**, *Hapis*, s. 122.

33 **Bilmen**, *C. III*, s. 328-329; **Avcı**, *Hapis*, s. 123.

nu ifade etmiştir. Zira valilerin görevlerinden biri de sanıkları mahkemede hazır bulundurarak yargılama sonucunda verilecek muhtemel cezanın infazını gerçekleştirmektir[34].

Tutuklama yetkisinin hâkimler veya idarecilerden hangisine ait olduğu hususunda İslam hukukçuları tarafından ortaya konan üçüncü teoriye göre ise kamu görevlilerinden her biri yasal olarak kendisine verilen yetkileri kullanarak gereğini yapabilir. Zira İslam hukukunda kuvvetler ayrılığı prensibi olmayıp, devlet başkanı aynı zamanda yasama, yürütme ve yargının da başı statüsündedir. Devlet başkanın sahip olduğu yargı yetkisini prensip olarak kadılara devretmesi gerekse de dilerse bu yetkisini vezir, beylerbeyi veya sancakbeyi gibi yönetici sınıfa mensup kişilere de devredebilir. Bu sebeple yönetici sınıfa mensup devlet görevlilerinin de zaman zaman devlet başkanı tarafından kendilerine verilen yargılama yetkisini kullanarak tutuklama yapmaları mümkündür[35].

Osmanlı İmparatorluğu'nda toplum hukuki statüleri açısından yönetici ve yönetilen şeklinde de ifade edebileceğimiz askerî ve reaya olmak üzere iki sınıfa ayrılmakta olup askerî sınıfa mensup yöneticilerden medrese mezunu ulemaya ehl-i şer', ulema dışındaki devlet idarecilerine ise ehl-i örf adı verilmekteydi. Ehl-i örfün haksızlığa yönelerek reayaya zulmetme ihtimaline karşın devlet, kadıların ehl-i örfün etkisinde kalmadan haksızlıkları çözümlemesini istemiştir[36]. Bu çerçevede yargısız infaz olamayacağı prensibinden hareketle çeşitli kanunnamelerde yargı ve dolayısıyla tutuklama yetkisinin kadıya, yargılama sonucu verilen kararın infazının ise ehl-i örfe ait olduğu açıkça belirtilmiştir[37]. Nitekim Kanuni dönemi Şeyhülislamı Ebussuud Efendi de kendisine yöneltilen bir soruya cevapta;

> *"... ahz-i şedid ile ahz olunmak lazım olur"* şeklinde karşılık vermiş, *"ahz-i şedidden murad ehl-i urf şikencesi midir?"* şeklindeki bir soruya da; *"Hâşâ, ehl-i urfun ahzı iraâdât olunmak dahi mümkün değildir, fekeyfe ki şikencesi ola. Ehl-i şer'ahz edip meclis-i şer'a getirip, itimad olunur kimse ile kefile verilir. Müttehem ise yahud dava olunan zulm ü adavetine bir şahid bulunur ise habs edip, şer'le teftiş tamam olunca bu vechile etmek muraddır. Eğer kefil eğer hapis, ehl-i urf dahilsiz olmak lazımdır. Hırsızlığı zâhir olursa andan sonra ehl-i urfe verilir."*

---

34 **Avcı**, *Hapis*, s. 124; **el-Maverdi, Ebu'l-Hasan Habi**: *El-Ahkâmu's Sultaniye: İslam'da Devlet ve Hilafet Hukuku, (Çev.: Ali Şafak)*, İstanbul 1994, s. 83-84.

35 **Köksal, Asım Cüneyd**: *Fıkıh ve Siyaset: Osmanlılarda Siyaset-i Şer'iyye*, İstanbul 2016, s. 118; **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 60; **Avcı**, *Hapis*, s. 124.

36 **Aydın, Mehmet Akif**: "Ceza", *DİA, C. 7*, İstanbul 1993, s. 480; **Koç, Yunus/Tuğlacı, Murat**: "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Yargılama ve Toplumsal Yapı", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, C.: 1, S.: 2, 2006, s. 15-16; **Köksal**, *Osmanlılarda Siyaset-i Şer'iyye*, s. 117.

37 *"Ve kadı ma'rifetinsüz kimesneyi habs eylemeyeler.",* **Akgündüz**, *C. III*, s. 94, m.50; *"Ve kadı ma'rifeti olmadın kimesneyi ehl-i örf habs edüb incitmeye.",* **Akgündüz**, *C. IV*, s. 305, m.65; **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 60.

şeklinde yanıt vererek ehl-i örfün ehl-i şer' tarafından karar verilmediği müddetçe yakalama, tutuklama ya da hapsetme gibi herhangi bir yetkisinin bulunmadığını vurgulamıştır[38]. Böylelikle Osmanlı Devleti'nde bir taraftan bu iki kesim arasında belli bir koordinasyon sağlanırken diğer taraftan da nispeten yargı bağımsızlığı sağlanmış olmaktadır[39].

Diğer taraftan ehl-i örfe ilişkin davalarda ise işlendiği iddia edilen suç görevle ilgili olmadığı sürece yargılamanın kadılar tarafından yapılması mümkün olduğu halde Osmanlı Devleti'nde genel uygulama, hem soruşturma hem de yargılama ve cezanın infazı süreçlerinde merkezin onayının alınması şeklinde olmuştur. Ehl-i örf tarafından işlendiği iddia edilen suçun türünün hadd, kısas-diyet ya da ta'zir cezası gerektiren suçlardan hangisinin olduğu fark etmeksizin kadıların görevi yalnızca yargılamayı gerektirecek durumu başkente bildirmekten ibarettir. Merkezi yönetim tarafından suç işlediği iddia edilen ehl-i örfe mensup yöneticiyi yargılama yetkisi verilirse dava, kadı tarafından görülebilir ve dolayısıyla şüphelinin tutuklanması kadı tarafından yapılabilirdi. Aksi takdirde kadının görevi ehl-i örfe mensup diğer yetkililerle birlik olup suç işlediği iddia edilen yöneticiyi başkente göndermekten ibaretti. Ancak ikinci durumda suç işlediği iddia edilen idarecinin tutuklanması kararı merkezi yönetim tarafından alınırdı[40].

C. Tutuklamanın Özellikleri

Ceza yargılaması esnasında delillerin muhafazasını, şüphelinin kaçmasının önlenmesi ve böylece yapılan yargılama sonucu verilebilecek muhtemel cezanın infaz edilebilirliğini sağlamaya yönelik bir araç olan tutuklama, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına ciddi müdahale gerektiren bir koruma tedbiridir. Bu sebeple keyfi olarak tutuklama kararı verilememesi için diğer koruma tedbirlerine de hâkim olan ilkeler tutuklama açısından da aranmıştır. Bu kapsamda İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde tutuklamaya hâkim olan ilkeler ya da diğer bir deyişle tutuklamanın özellikleri şahsilik, geçicilik, ihtiyarilik ve orantılılık olmak üzere dörde ayrılarak incelenebilir.

1. Şahsilik

İslam hukukunun asli kaynakları olan Kur'an-ı Kerim'de yer alan çeşitli ayetlerle[41] ve Hz. Peygamber'in *"Bir kimse babasının ve kardeşinin fiilinden dolayı sorumlu tutulmaz."*[42] ve *"Her suçlu kendi hesabına suç işler. Hiçbir çocuk babasının*

38 **Düzdağ, Mehmet Ertuğrul**: *Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul 1972, s. 138-139.

39 **Aydın**, "*Ceza"*, s. 480; **Köksal**, *Osmanlılarda Siyaset-i Şer'iyye*, s. 117.

40 *"Ve hırsuz sipahi tâifesinden olub siyasete müstehak olsa, habs edüb Dergâh-ı Mu'allâya bildüreler.",* **Akgündüz, Ahmed**: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. II*, İstanbul 1990-1996, s. 44, m.37; **Koç/Tuğlacı**, "*Toplumsal Yapı"*, s. 17.

41 Enam, 6/164; İsra, 17/15; Fatır, 35/18; Zümer, 39/7; Necm, 53/38.

42 Ebu Davud, "Diyetler Bahsi", 2.

yaptığından, hiç bir baba da çocuğunun yaptığından sorumlu tutulamaz."[43] şeklindeki hadisleri gereğince İslam ceza hukukunda cezaların ve dolayısıyla koruma tedbirlerinin şahsiliği prensibi esastır. Cezaların şahsiliği ile kastedilen, herkesin kendi fiilinden dolayı sorumlu tutulması ve suçun faili olmayan hiç kimseye cezaî sorumluluk yüklenememesidir[44].

2. Geçicilik

Diğer koruma tedbirleri gibi tutuklama da amaç olmayıp, suç işlediği zannıyla yargılanan kişinin yargılanmasında maddi gerçeğe ulaşılmasını sağlamak üzere başvurulan bir araç olduğu için aynı zamanda geçici niteliktedir. Ceza muhakemesinde tutuklanan şüphelinin yargılama sona erip hüküm verilinceye kadar tutuklu kalması kural olmayıp, yargılamanın yapılabilirliğini ya da verilecek muhtemel cezanın uygulanabilirliğini sağlama amacından sapan tutuklamaların sona erdirilerek şüphelinin serbest bırakılması gerekir. Başka bir ifadeyle tutuklama ile şüphelinin cezalandırılması gayesinden ziyade maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amaçlandığı için deliller tekâmül ettiğinde, kaçma şüphesi olmayan şüphelilerin tutuksuz yargılanması yoluna gidilmelidir. Zira tutuklama amaç olmayıp şüphelinin yargılanmasında maddi gerçeğe ulaşmayı kolaylaştıran bir araç olduğu için geçici niteliktedir[45].

3. Orantılılık

Tutuklama, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlayan en önemli koruma tedbiri olduğundan yalnızca zaruret halinde uygulanmalı ve daha hafif bir tedbirle ceza muhakemesi amacına ulaşabiliyorsa tutuklamaya müracaat edilmemelidir. Diğer bir deyişle koruma tedbirleri kişi hak ve özgürlüklerini kısıtladığından başvurulan tedbirin ağırlığı ile işlendiği iddia edilen suçtan dolayı sanığa verilebilecek muhtemel ceza arasında orantılılık ilkesinin bulunması gerekmektedir. Bu oran, koruma tedbirlerinden birine karar vermek suretiyle elde edilecek yarar ile meydana gelecek zarar arasındaki akla uygun ve makul ölçü olarak tarif edilebilir[46].

İslam-Osmanlı hukukunda da yargılama esnasında başvurulacak koruma tedbiri ile işlendiği iddia edilen suç arasında bir denge aranmıştır. Örneğin hadd suçlarından biri sayılan zina iftirası suçu için tutuklama caiz iken, ta'zir suçu olarak düzenlenen hakaret suçunda bu tedbire başvurulamaz. İslam-Osmanlı ceza hukuku hükümleri çerçevesinde adam öldürme suçlarında suçtan mağdur olanlar arasında yaşı küçük çocuk varsa çocuğun ergin olmasına kadar, gaip varsa dönmesine kadar ve akıl hastası varsa iyileşmesine kadar fail için öngörülen kısas cezası tehir edilir. Çocuğun ergin olmasına, gaibin dönmesine ve akıl hasta-

---

43 Tirmizi, "Fiten", 2.

44 **Akşit, Mustafa Cevat**: *İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları*, İstanbul 2011, s. 133.

45 **Avcı**, *Hapis*, s. 104; **Şahin**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 206-207; **Uçdu**, *Tutuklama*, s. 26-27.

46 **Şahin**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 208; **Uçdu**, *Tutuklama*, s. 23.

sının iyileşmesine kadar geçen süreçte ise fail serbest bırakılmayıp tutuklanır[47]. Nitekim Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'de de *"Zaruretler kendi miktarlarınca takdir olunur"*[48] denmek suretiyle orantılılık ilkesine işaret edilmiştir.

4. İhtiyarilik

Günümüz ceza yargılamasında olduğu gibi İslam-Osmanlı hukukunda da tutuklama yetkisine sahip olanların bu yetkiyi kullanmaları zorunlu olmayıp takdiridir. İslam-Osmanlı muhakeme hukuku hükümleri çerçevesinde tutuklama yapılabilmesi için aranan şartların varlığı halinde şüphelinin tutuklanması caizdir. Bu ise zaruret olmayıp ihtiyariliği ifade eder. Somut olayın özelliklerine göre tutuklama yetkisine sahip olan makam tutuklama şartlarının mevcut olup olmadığını değerlendirerek tutuklamaya karar verip vermemekte serbesttir. Bununla birlikte tutuklama yetkisine sahip mercilerin yetkileri kamu yararı ve hakkaniyet ölçüleriyle sınırlı olup keyfi işlem yapmaları yasaktır[49]. Başka bir ifadeyle suç işlediğinden şüphelenilen sanığın delilleri karartacağı veya kaçacağı şüphesinin bulunmadığı hallerde tutuklanması ya da delilleri karartacağı veya kaçacağı hususunda ciddi emareler bulunmasına rağmen tutuksuz yargılanması halinde takdirilik değil keyfilik söz konusu olur. Bu ise kamu yararı ve hakkaniyete aykırı olduğu için yasaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de *"... Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) dır."*[50] denilmek suretiyle tutuklamaya karar verme yetkisi olan makamların keyfi davranarak adaletten ayrılmaları yasaklanmıştır.

D. Tutuklamayı Gerektiren Suçlar

İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde suç işlediği iddia edilen şüphelilerin yargılama sürerken tutuklanıp tutuklanmayacağı hususunda İslam hukukçuları arasında görüş ayrılığı olup işlenen suçun niteliğine göre çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bilindiği üzere İslam ceza hukukunda suçlar değişik açılardan farklı tasniflere tabi tutulmuşsa da en çok yerleşmiş olan tasnife göre; hadd, kısas-diyet ve ta'zir suç ve cezaları olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Sözcük anlamı itibariyle men etmek, sınır çizmek, tarif etmek, ayırmak gibi anlamlara gelen hadd; terim anlamı olarak ise, Allah hakkı olarak uygulanması gereken miktarı belli olan ceza demektir[51]. Esasen suçun yerine suça uygulanacak cezaya verilen hadd ismi klasik fıkıh kitaplarında suçla birlikte ceza kavramını da kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Hadd suçları toplumsal yönü ağır basan, cezaları Şâri (Allah ve Hz. Peygamber) tarafından kesin ola-

47 **Udeh, Abdulkadir**: *Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza Hukuku, C. 2, (Çev.: Ali Şafak)*, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 182; **Avcı**, *Hapis*, s. 105.

48 Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye (MAA), m.22.

49 **Avcı**, *Hapis*, s. 138; **Cin/Akgündüz**, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 373.

50 Maide, 5/8.

51 **Bardakoğlu, Ali**: "Had", *DİA, C. 14*, İstanbul 1996, s. 548; **Bilmen**, *C. III*, s. 14; **Cin/Akgündüz**, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 303.

rak belirlenmiş suçlar olup en geniş kapsamıyla hırsızlık, zina, zina iftirası, içki içme, yol kesme, devlete isyan ve dinden dönme olmak üzere yedi çeşittir[52].

Kısas ve diyet suçlarında ise cezalar yine Şâri tarafından belirlenmiş olmakla birlikte şahıs haklarına yönelik suçlardır. Bu tür suçların cezaları da tıpkı hadd cezaları gibi asgari ve azami sınırları bulunmayan, miktarında herhangi bir esneklik söz konusu olmayan, bir tek şekil ve miktarda uygulanabilen cezalar olmakla birlikte mağdur ya da mirasçılarının faili affetme yetkileri vardır. Kişilerin hayatlarına ve vücut bütünlüğüne karşı işlenen bu tür suçlar kasten işlenmeleri halinde kısas, kastın aşılması veya taksirle işlenmeleri halinde ise diyet ile cezalandırılırlar[53].

İslam ceza hukuku hükümlerince yalnızca belirli suç tiplerine uygulanabilen hadd cezaları ile adam öldürme ve müessir fiil suçlarına uygulanabilen kısas ve diyet cezaları İslam hukukunun asli kaynakları olan Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünneti ile belirlenmiş cezaî müeyyideler olup sınırlı sayıdadırlar. Bununla birlikte asli kaynaklarda yasaklanmış olmasına rağmen cezası belirtilmemiş ya da mübah olmasına rağmen zamanla toplum açısından zararlı bir nitelik kazandığından dolayı yetkili devlet otoritesi tarafından suç sayılarak karşılığında cezai müeyyideler öngörülen fiillere ta'zir suçları adı verilir. Nitekim İslam hukukunun aslî kaynaklarında hadd ya da kısas suçu olarak düzenlenmekle birlikte cezalandırma şartları tam olarak yerine gelmediği için devlet başkanı tarafından ta'zir cezası ile cezalandırılan suçlar da ta'zir suçu olarak kabul edilmektedir. Bu tür suçlarda hangi fiillerin suçun maddi unsurunu teşkil edeceği ve suç olarak kabul edilen fiile uygulanacak yaptırımın türü ve miktarının ne kadar olacağının takdir ve tayini dönemin yasama organına bırakılmıştır[54].

Hanefîler ile Hanbelî mezhebine mensup hukukçuların bir kısmına göre ta'zir suçlarında şüphe kuvvetli bile olsa şahitlerin tezkiyesi[55] sürerken şüpheliler tutuklanamaz. Örneğin bir hadd suçu olarak hırsızlık, koruma altındaki belli bir değere sahip başkasına ait menkul bir malın mülk edinme kastıyla gizlice

---

52 **Arıkan, Baha**: "İslam Ceza Hukukunun Esasları", *Adalet Dergisi*, C.: 53, S.: 11-12, 1962, s. 1191; **Dağcı, Şamil**: *İslam Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Fiiller*, Ankara 1996, s. 23-24; **Akşit**, *İslam Ceza Hukuku*, s. 73 vd.; **Udeh**, *C. 1*, s. 646; **Çevik, Naci**: *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Devlete İsyan Suçu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2015, s. 10-11.

53 **Dağcı**, *Müessir Fiiller*, s. 23; **Udeh**, *C. 1*, s. 110; **Çevik**, *Devlete İsyan Suçu*, s. 11; **Karaman, Hayreddin**: *Mukayeseli İslam Hukuku, C. I*, 7. Baskı, İstanbul 2012, s. 208.

54 **Yurtseven, Yılmaz**: *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2001, s. 39; **Dağcı**, *Müessir Fiiller*, s. 24; **Udeh**, *C. 1*, s. 111; **Çevik**, *Devlete İsyan Suçu*, s. 11-12.

55 İslam hukuku literatüründe şahitlerin güvenilir ve adaletli kişiler olup olmadıklarının tespiti işlemine "tezkiye", tezkiyeyi yürüten kişilere ise "müzekki" adı verilmektedir. Sözlük anlamı olarak "arıtmak, temizlemek, temize çıkarmak" anlamlarına gelen tezkiye, hukuki terim olarak ise şahitlerin adalet ve güvenilirlik vasıflarını taşıyıp taşımadıklarının hâkim tarafından araştırılmasını ifade eder. **Başoğlu, Tuncay**: "Tezkiye", *DİA, C. 41*, İstanbul 2012, s. 77; **Cin/Akgündüz**, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 384.

alınmasıdır. Bu şartları taşıyan hırsızlık suçu iki şahit veya suçlunun ikrarı ile ispat edilirse faile hadd cezası uygulanır ve şüpheli hakkındaki ceza muhakemesi devam ederken tutuklanması caizdir. Ancak çalınan malın koruma altında olmaması ya da İslam hukukunca aranan değerden daha düşük olması hâllerinde ise faile hadd cezasının uygulanması mümkün olmayıp, yargılama sonucunda suçluluğu sabit olan kişiye ta'zir cezası olarak hapis cezası verilmesi mümkün olmasına rağmen yargılama devam ederken henüz suçu sabit olmamış şüphelinin tutuklanması caiz değildir. Buna karşın İbn Teymiyye ve İbn Kayyım'ın da dâhil olduğu bazı Hanbelî hukukçulara göre ise hadd ya da kısas-diyet cezası gerektiren suçlarda olduğu gibi ta'zir cezası gerektiren suçlarda da kamu yararına daha uygun olduğu gerekçesiyle tutuklama yapılabilir[56].

Malikî ve Şafiî hukukçulara göre ise ta'zir cezası gerektirse bile şahsa ve mala karşı suçlarda kovuşturma sırasında şüphelinin tutuklanması mümkündür. Örneğin aslî kaynaklarda hadd ya da kısas-diyet suçlarından biri olarak düzenlenmiş vahamet arz eden herhangi bir suç teşebbüs aşamasında kalmış ise şüpheliye hadd ya da kısas-diyet cezası yerine belirlenen ta'zir cezalarından biri uygulanır. Fakat bu suçun vahametine ve orantılılık ilkesine göre kamu yararı da göz önünde bulundurularak şüphelinin tutuklanması mümkündür[57].

Osmanlı Devleti uygulamasında ise adam öldürme ve müessir fiil gibi hayata ya da vücut bütünlüğüne karşı işlenen ve kısas-diyet cezası gerektiren suçlar[58] ile

---

56 **Bilmen**, *C. III*, s. 59, 327; **Avcı**, *Hapis*, s. 134; **Cin/Akgündüz**, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 306; **Cin/Akyılmaz**, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 259-260.

57 **Avcı**, *Hapis*, s. 134-135.

58 *"Ve bir bölük halk içinde adam ölse, tehditat edüb vuranı bulduralar, bulmazlarsa ol halkı dutub Dergâh-ı Mu'allâya bildüreler…",* **Akgündüz, Ahmed**: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. I*, İstanbul 1990-1996, s. 43, m.30; *"Medîne-i Üsküdar'da Mehmed Paşa Mahallesi sâkinlerinden Mehmed bin Himmet bin Abdullah nâm kimesne ber-vech-i âtî mecrûh idiği ma'rifet-i şer'le ba'de'l-keşf ve'l-mu'âyene zâhir ve nümâyân oldukdan sonra mecrûh- ı mezbûrun zevcesi ve tarafından ber-vech-i âtî vekîl olduğu es-Seyyid Süleyman bin Mehmed ve Mustafa bin Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle mahzar-ı hasm-ı hacdede şer'an sâbit ve sübût-ı vekâletine hükm-i şer'-i lâ-hakk olan işbu râfi'atü'l-vesîka Ümmü Gülsüm bint İbrahim nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde Yiliükmezoğlu demekle Şehîrî Mehmed bin Hüseyin nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip, mezbûr Mehmed Beşe târîh-i kitâbdan bir gün mukaddem medîne-i mezbûrede Büyük İskelede tarîk-i âmmda ba'de'z-zuhur âlet-i cârîheden bıçak ile bigayr-ı hakk amden zevcim müvekkil-i mezbûrun sol omuzu ve sol budu üzerlerine darb ve cerh etmekle mûceb-i şer'îsini icrâ olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl ve âkîbü'l-inkâr müdde'iyye-i mezbûreden müdde'as ını mübeyyine-i beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr ricâl-i müslimînden medîne-i mezbûrede Toygar Hamza Mahallesi sâkinlerinden es-Seyyid Mehmed bin Hüseyin ve yine medîne-i mezbûrede Hâce Hâtûn Mahallesi sâkinlerinden Abdullah bin Ebû Bekir nâm kimesneler li-ecli'ş şehâde meclis-i şer'e hâzırân olup, istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka târîh-i kitâbdan bir gün mukaddem medîne-i mezbûrede Büyük İskelede tarîk-i âmmda ba'de'z-zuhûr âlet-i cârihâdan bıçak ile işbu mezbûr Mehmed Beşe müvekkil-i mezbûr diğer Mehmed Beşe ibn Himmet bin Abdullah'ın sol omuzu ve sol budu üzerlerine bi-gayr-ı hakk amden bizim huzûrumuzda darb ve cerh eyledi biz bu husûsa ber-vech üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz diye her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiyye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebince husûs-ı mezbûrda nazar-ı hâle olmayıp, meale olmağın cerh-i mezkûrun birine tevkîf olunup, mâ-hüvel-vâkı' bi't-*

devlete isyan[59], dinden dönme[60], yol kesme[61], hırsızlık[62] ve içki içme[63] gibi hadd suçlarında yargılama sürerken şüphelilerin tutuklanması öngörülmüştür. Öte yan-

taleb ketb olundu. (22 Cemaziyelahir 1154/4 Eylül 1741)", **Kumdakçı, Hale**: *402 No.lu Üsküdar Şer'iyye Sicil Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (h. 1153-54) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü 2009, s. 265-266.

59 *"… Vusûl buldukda, livâ-i mezbûrda isyân üzre [olan] Arnavud âsîlerin ve sonradan zuhûr iden eşkıyâ vü ehl-i fesâdı hüsn-i tedbîr ü tedârükle elegetürüp gaybet iderlerse buldurması lâzim olanlara buldurup bir def'a şer'le faslolmayan husûsların ta'yîn-i mâdde iden hasımları muvâcehelerinde hakk üzre göresiz; mezkûrlarun fesâd ü şenâ'atleri mukarrer ise ba'de's-sübût ashâb-ı hukukun şer'le hakların alıvirdükden sonra ehl-i fesâd muhtâc-ı arz ise muhkem habsidüp arzeyleyesiz; değiller ise şer'le haklarında lâzim geleni icrâ eyleyesiz ki, sâyir ehl-i fesâda mûcib-i ıbret ü bâ'ıs-i nasîhat vâkı' ola. Ammâ; ol bahâne ile kendü hâllerinde olanlara hilâf-ı şer' te'addî olunmakdan ziyâde ihtiyât üzre olasız.",* **85 Numaralı Mühimme Defteri (1040-1041 (1042)/1630-1631 (1632)),** Ankara, 2002, s. 381, no: 620.

60 *"İlbasan begine ve kadısına ve Manastır kadısına hüküm ki: Sen ki sancak-begisin, İlbasan kadısı ile mektûb gönderüp İşban kazâsında Şaleş nâm karyede mütemekkin olan sipahi oğlanlarından Hüseyin nâm kimesne hâşâ sebb-i Nebî idüp ve elfâz-ı küfre mukırr olmağın meclis-i Şer'a ihzâr olınup tefahhus olındukda hâşâ sebb-i Nebî ve elfâz-ı küfr söylediği şühûd-i udûl ile sâbit olup mülhid olduğın bildürmişsin. Buyurdum ki: Vusûl buldukda, husûs-ı mezbûrı onat vechile hakk üzre teftîş ü tefahhus idüp göresin; mezkûrun, hâşâ sebb-i Nebî idüp elfâz-ı küfr söylediği vâkı' ise habs idüp yazup arz eyleyesin.",* **3 Numaralı Mühimme Defteri,** s. 651, no: 1468.

61 *"İspir beğine ve kadısına hüküm ki: Sen ki sancakbeğisin, mektub gönderüp; 'Livâ-i mezbûrda ve nâhiyesinde Mîrfakîr nâm karye ve gayriden iki bin yüz yetmiş akça tîmâra mutasarrıf olan Pîrî nâm sipâhî ehl-i fesâd olup yollar kesüp ve defe'âtle müslimânlarun esbâbın sirka eyleyüp leyl ü nehâr fesâddan hâlî değildür ve bir kaç def'a elinde esbâb bulunup sâbit dahı olmışdur.' diyü arz eylemişsin. İmdi; buyurdum ki: Varıcak göresin; fi'l-vâkı' mezkûrun o makûle fesâd ü şenâ'ati sâbit ü zâhir olmış ise kendüyi habsidüp ahvâlini yazup sûret-i sicilleriyle Dergâh-ı Mu'allâm'a irsâl eyleyesin. (17 Safer 972/24 Eylül 1564)",* **6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565),** Ankara 1995, s. 107-108, no: 156.

62 *"Ve eğer kârban-sarayı taşradan delüb alsalar, taşradan mazınne ve müttehem olanları dutub tehdid edüb hırsuzı bulub alduğu rızkı ve esbâbı şer' ile sahibine teslüm edeler…",* Akgündüz, c. II, s. 44, m.33/2; *"… Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Mehmed zîde kadruhû varıcak, emrüm mûcebince subaşı ve asesleri der-zencîr idüp onat vechile tefahhus idüp aseslerden ve sâyir mazına olup gaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp töhmet-i sabıkaları müseccel olup mûcib-i örf olanları örf-i ma'rûf ile görüp mezkûrun esbâbın sirka idenler kimler ise zuhûra getürüp habsidüp ahvâllerin vukû'ı üzre yazup arz[idesin]. Ammâ; örfde ihtiyât idüp kable's-sübût telef-i nefs olmakdan ve hılâf-ı vâkı' kazıyye arzolunmakdan hazer eyleyesin. (21 Rebiulevvel 972/27 Ekim 1564)",* **6 Numaralı Mühimme Defteri,** s. 182, no: 296.

63 *"Mısır beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki: Hâliyâ Südde-i Sa'âdetüm'e mektûb gönderüp hükm-i şerîf vârid olup mazmûn-ı hümâyûnında; 'Evlâd-ı Gafîr dimekle ma'rûf Yûsuf ve Bedrüddîn ve Ahmed nâm kimesnelere Abdurrahmân nâm kimesne garaz idüp üzerine şâhid-i zûr ikâmet itmekle teşhîr olunmışlar, göresin.' diyü fermân olunmağın mezbûrlar husamâsıyla Dîvân-ı Mısr'a ihzâr olunup teftîş olundukda mezkûrlar âşikâre şürb-i hamr idüp ve avretleri er sûretine koyup gezdürüp ve müslimânlara lahm-ı meyyite bey' idüp ehl-i fesâd oldukları sâbit olup sâbıkâ olan kadı marifetiyle teşhîr olunmışlar ve hâlâ dahı Bulak halkı mezkûrlardan şikâyet idüp huccetler ibrâz itdükleri ecilden teftîş olundukda sikât ve mu'temedün-aleyh kimesneler ibrâz olunan huccetlere muvâfık şirret ü şekâvetlerin haber virdüklerinde ıtlâk olunmayup ve mezbûrlar hakkında olan sûret-i sicil ve huceci Südde-i Sa'âdetüm'e gönderdüğünüz ecilden mezbûrlarun min-ba'd habsolunmaların emridüp buyurdum ki: Mezbûrûn Yûsuf ve Bedrüddîn ve Ahmed nâm kimesneleri muhkem habsidüp min-ba'd habsden ihrâc eylemeyesiz.",* **6 Numaralı Mühimme Defteri,** s. 260, no: 449.

dan rüşvet, zimmet ve irtikâp gibi vahamet arz eden suçlar işleyerek yolsuzluk yapanlar[64] ile resmi belgede sahtecilik[65], kalpazanlık[66], yalancı şahitlik[67], cinsel saldırı, kundakçılık ve memura mukavemet gibi İslam hukukunun devlet otoritesine tanıdığı yetki kapsamında kanunnamelerle belirlenmiş ta'zir cezası gerektiren suçları işlediği iddia edilen şüpheliler hakkındaki yargılama sürerken gerektiğinde tutuklama kararı verilmiştir[68].

E. Tutuklama Kararı

İslam ceza hukukunda mahkemece usulüne uygun olarak verilen cezaların infazı, suç ve cezaların klasik fıkıh kitaplarındaki hadd, kısas-diyet ve ta'zir şeklindeki üçlü ayırımı esas alınarak incelenebilir. Hadd ve ta'zir suçları esas olarak kamu hakkını ve dolayısıyla kamu hukukunu ilgilendirdiği için ceza kovuşturması ve verilen cezaların infaz yetkisi tamamen devlete aittir. Kesinleşmiş bir mahkeme kararını izinsiz olarak uygulayan kişi ta'zir cezası ile cezalandırılabilir. Hayata ve vücut bütünlüğüne karşı işlenen kısas-diyet cezası gerektiren suçlar ise daha çok şahıs hakkını ihlâl ettiği için kısas cezasının yerine getirilmesi hususunda ise mağdurların rızası aranmıştır. Kısas-diyet cezası gerektiren suçlarda cezanın infazını talep ya da katili af yetkisi mağdurlara aittir[69].

---

64 **İnalcık, Halil**: "Adaletnameler", *Belgeler*, C.: 2, S.: 3-4, 1965, s. 62-63, 76; **Mumcu**, *Osmanlı Devletinde Rüşvet*, s. 239.

65 *"… bir cânibe irsâl olunan ulak doğru yoldan gitmeyüb mahzâ âhara mal içün hilâf-ı semtden gidüb kâdîliğine uğraya veyahud va'desinden hayli tecâvüz etmiş ola veyahud ulağı hükminin tarihi vech-i mesfûr üzere olmayub gerü evâil ve evâsıt ve evâhır yazılmış ola, anın gibi olan ulakları dahi mecâl vermeyüb tutub kayd-ı bendle habs edüb dahi elinde bulunan kağıtlarını mühüreyleyüb ve kaziyyesini dahi tafsîlen yazub mu'accelen südde-i sa'adetime irsâl eyleyesiz."*; **Akgündüz**, *C. IV*, s. 682-683.

66 *"Ve bir kimesnenin elinde kalb akçe bulunsa, kulum dutup kadı ve subaşı katına ilete…"*, **Akgündüz**, *C. II*, s. 369; *"Dergâh-ı mu'allâya ve bârigâh-ı a'lâya lâ-zâle âliyen arz-ı bende-i fakîr budur ki mahrûse-i Bursa'da kallâb eden tutulup sipâhi oğlanları zümresinden Pîr Hayât? Çelebi elinde mahbûs olan Takkeci Bâli şâkirdi Ali Bâli pereme ile bunda Üsküdar'a gelirken fevt olup Safer ayının yirmi dokuzuncu gününde defn olduğu sebebden vâki der-i devlete arz olundu bâkî fermân dergâh-ı mu'allânındır.",* **Haz.: Aydın, Bilgin/Tak, Ekrem**: *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil (H. 919-927, M. 1513-1521), C. I*, İstanbul 2011, s. 128, no: 67.

67 *"…ve ba'zı eşirrâ dahi ba'zı kimsenelerini da'vâsın satun alub yanlarınca bir nice zûr şahidleri alub tezvîr ve telbîse nasb-ı nefs edüb anunla ma'îşet edib fukaraya müstevlî olmağla hak müstahakkına vâsıl olmayub bu târikle nice kimesnelerin hakkı zâyi' olur imiş. İmdi bir vilayete sancakbeği ve kâdî nasb olunmakdan murâd zalemenin zulmî re'âya üzerinde mündefi' olub eyyâm-ı adâm-ı adalet-hümayunumda re'âya ve berâyâ âsûde-i hâl olmakdır. Şer'-i şerife muhalif vaz' olmak sizin ihmâlinizdendir…ve da'vâda medhali olmayan eşirrâyı dahi kimesnenin da'vâsına karışdırmayub…anun gibi şirret ve şaka ile meşhur olub el dâ'vâsın satun alub tezvîr ve telbîs ve yalan şahadet edenleri gereği gibi men' ve def' edüb ba'det-tenbih men' ve memnû' olmayan zâlimleri ele getürüb üzerlerine sâbit olan mevâddı sicillât edüb sipahi olanı habs edüb ismi ve resmi ile arz edüb sipahi olmayanları mukayyed ve mahbûs sûret-i sicilleri ile atebe-i ulyâma gönderesiz."*, **Akgündüz, Ahmed**: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. VI*, İstanbul 1990-1996, s. 25-26.

68 **Avcı**, *Hapis*, s. 135-136; **İnalcık**, "*Adaletnameler"*, s. 128-129; **Bayındır, Abdulaziz**: "Örneklerle Osmanlı'da Ceza Yargılaması", *Türkler, C. 10*, Ankara 2002, s. 122.

69 **Özen, Şükrü**: "İnfaz", *DİA, C. XXII*, İstanbul 2000, s. 290.

Osmanlı Devleti'nde ise çeşitli kanunname ve adaletnamelerde yargı yetkisinin kadıya, verilen hükmün infaz yetkisinin ise ehl-i örfe ait olduğu belirtilmek suretiyle hiç kimsenin yargılanmadan cezalandırılmamasına özen gösterilmiştir. Ehl-i örf bir suçluyu cezalandırmak için kadıdan suçun hukuken sabit olduğunu belirten "hüccet-i şer'iyye" adı verilen bir belge almak zorundaydı. Bununla birlikte mahkeme ilamlarının icrasında ve cezaların infazında saray, İstanbul ve taşrada buralardaki teşkilatlanmaya uygun infaz prosedürlerinin oluştuğu, yeniçeri ağası, ihtisab ağası, sekbanbaşı, bostancıbaşı, kapıcıbaşı, subaşı, muhzır, çavuşbaşı ve dergâh-ı âli çavuşları gibi yönetici ve kamu görevlilerinin de belli bir iş bölümü ve hiyerarşik yapı içinde infazda rol aldıkları bilinmektedir[70].

Öte yandan İslam hukukuna göre tutuklama kararı tutukevlerinde, müstakil bir tutukevinin olmaması halinde ise cezaevlerinde infaz edilir. Devlet fonksiyonlarının işleyiş kronolojisine göre ceza ve tutukevleri önceleri ev, mescit gibi özel mekânlar olabilmiştir. Merkezi otoritenin artması ile devlete ait ceza ve tutukevleri kurulmuş böylece tutuklama kararları buralarda infaz edilmeye başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise kaleler ve burçların yanı sıra Bizans'tan kalan bazı binalarda cezaevi ve dolayısıyla tutukevi olarak da kullanılmıştır[71].

Diğer taraftan kişi özgürlüğü hakkını kısıtlayıcı bir niteliğe sahip olan tutuklama kararının yerinde olup olmadığı, kararı veren kadı tarafından re'sen incelenebileceği gibi, bu kararın hukuka aykırı olduğu ya da kararı veren kadının takdir yetkisini kullanırken keyfiliğe kaçtığı gibi iddialarla tutuklu ya da tutuklu yakınları tarafından da bu karara itiraz edilmesi mümkündür[72]. Osmanlı Devleti'nde tutuklamanın haksız olduğunu iddia eden tutuklu ya da yakınlarının Divan-ı Hümayun'a itiraz etmeleri halinde durumun iyice araştırılarak İstanbul'a bildirilmesi ve İstanbul'dan gelecek emre göre hareket edilmesi istenmiştir[73].

---

70 **Aydın**, "*Ceza*", s. 480; **Özen**, "*İnfaz*", s. 291-292.

71 **Avcı**, *Hapis*, s. 142; **Coşgun**, "*Tutuklama*", s. 1045-1046; **Atar, Fahrettin**: *İslam Adliye Teşkilatı*, 3. Baskı, Ankara 1991, s. 220-221.

72 **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 110; **Avcı**, *Hapis*, s. 138-140.

73 *"Mısır beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki: Mahrûse-i mezbûreden Ahmed ve Yûsuf ve Bedrüddîn nâm kimesneler Dergâh-ı Mu'allâm'a arz-ı hâl gönderüp; "bunlar mahrûse-i mezbûrede müteveffâ Süleymân Paşa Hâsları'na vekîl olup bazı kimesneler hılâf-ı şer'-ı şerîf bühtân idüp şühûd-ı zûr ile bunları muhkem teşhîr idüp ba'dehû habsidüp dört yıldan berü mahbûslar idüklerin" i'lâm itdükleri ecilden gönderilen arz-ı hâllerinün sûreti aynı ile aslından ihrâc olunup irsâl olundı ve bundan evvel ahvâlleri hak üzre görilüp arzolunmağıçün dahı hükm-i şerîfüm gönderilmişidi. Buyurdum ki: Hükm-i şerîfüm varıcak, mezkûrları ihzâr idüp ve gönderilen sûret-i arz-ı hâle nazar idüp göresiz; fi'l-vâkı' arz-ı hâlde mastûr olan mevâd bunlardan sâdır olup üzerlerine şer'le sâbit olmağın habsolunmışlar mıdur, yohsa iftirâ olunup hılâf-ı vâkı' bî-günâh mı habsolunmışlardur; ahvâllerin bî-garaz müslimânlardan tefahhus idüp hakîkat-i hâllerine vâkıf u muttali' olup sıhhati ve vukû'ı üzre yazup bildüresiz. Hılâf-ı vâkı' kazıyye arzitmekden hazer eyleyesiz. Ammâ; mezkûrları habsden ıtlâk itmeyüp sonra emrüm ne vechile olursa anunla amel eyleyesiz. (11 Receb 972/12 Şubat 1565)",* **6 Numaralı Mühimme Defteri,** s. 404, no: 712.

F. Tutukluluk Süresi

Tutuklama esasen amaç olmayıp yargılamanın yapılabilirliğini sağlamak ve yargılamayı kolaylaştırmak üzere başvurulan bir araç olduğu için şüpheli hakkındaki tahkikatın mümkün olan en kısa sürede tamamlanarak tutukluluğun sona erdirilmesi gerekir. Zira gereğinden fazla süren tutukluluk hali, şüphelinin suça eğilimini artırarak mükerrirliğe yol açar. İslam ceza muhakemesinde tutuklamanın geçici bir koruma tedbiri olması sebebiyle azami süre tayininin gerekli olup olmadığı tartışılmış ve tutukluluk süresi ile ilgili olarak İslam hukukçuları üç farklı görüş ortaya koymuşlardır[74].

Maverdi, Ebu Ya'lâ el-Ferrâ, İbn Teymiye, İbn Kayyım, İbn Ezrak ve Tahâvî gibi bir kısım İslam hukukçusuna göre tutukluluğun ne kadar süreceği hususunda önceden bir süre belirlenmesi uygun olmayıp, süre tayini somut olayın özelliği ve kamu yararı prensibine göre hâkimin takdirine bırakılmalıdır. Zira tutuklama yetkisine sahip olan merciin daha önemli ve daha acil işlere öncelik vermesi, soruşturmada kullanılacak araç-gereçlerin yetersizliği, isnad edilen suçun niteliği ya da zaman ve mekân faktörü gibi sebeplerle tahkikatın tamamlanması gecikebilir. Bu ise tutukluluk süresinin uzamasına sebep olur[75].

İbn-i Ferhun tarafından bir kısım Malikî hukukçulardan aktarılan diğer bir görüşe göre ise tutukluluk süresi iki gün ile on beş gün arasında değişmektedir. Bu görüşü savunan hukukçulara göre kimliği tespit edilemeyen şüphelilerin tutukluluk süresi, sabıkalı ve kötü halli olarak bilinenlerden daha kısa olmalıdır[76]. Maverdi'ye göre ise bir yere yeni tayin edilen kadıların göreve başladıklarında öncelikli olarak, kendilerinden önceki kadı tarafından verilen tutuklama kararlarıyla ilgili tahkikatı üç gün içerisinde tamamlamaları, aksi halde önceki kadı tarafından tutuklanan şüphelilerin serbest bırakılması gerekmektedir[77].

Şafiî mezhebi hukukçularından Abdullah ez-Zübeyri'ye ait olan üçüncü görüşe göre ise tutukluluğun asgari süresi bir gün, azami süresi ise bir aydır. Nitekim Hanefîlerden Tahâvî'ye atfedilen görüşlerden bir diğeri de bu doğrultudadır[78].

G. Tutukluluğun Sona Ermesi

İslam-Osmanlı ceza muhakemesi hükümleri çerçevesinde tutukluluğun sona ermesi teminatla salıverme, tutuklama sebebinin ortadan kalkması ya da yargılamanın sona ermesi yollarından biriyle gerçekleşirdi.

---

74 **Bilmen**, *C. III*, s. 244; **Bardakoğlu**, "*Hapis*", s. 60; **Avcı**, *Hapis*, s. 143.

75 **Bardakoğlu**, "*Hapis*", s. 60; **Avcı**, *Hapis*, s. 143; **Coşgun**, "*Tutuklama*", s. 1046; **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 111.

76 **Avcı**, *Hapis*, s. 144; **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 111.

77 **Bardakoğlu**, "*Hapis*", s. 60.

78 **el-Maverdi**, *İslam'da Devlet ve Hilafet Hukuku*, s. 147-148; **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 111; **Avcı**, *Hapis*, s. 144.

1. Teminatla Salıverme

Ceza muhakemesinde yargılamanın sağlıklı bir şekilde yapılması ve yapılan muhakeme sonucunda verilecek muhtemel cezanın infaz edilebilmesi amacıyla bir zorunluluktan dolayı başvurulan tutuklama sebebiyle meydana gelebilecek ağır sonuçları hafifletmek amacıyla teminatla salıverme müessesesi geliştirilmiştir[79]. Nitekim Hz. Peygamber'in de nakdi teminat veya şahsi kefalet gösterenleri ya da haklarındaki yargılamadan kaçmayarak duruşmaya geleceklerine dair söz verenleri serbest bıraktığına dair rivayetler vardır[80].

Hadd suçları ile kısas-diyet suçlarında kefaletle serbest bırakmanın caiz olup olmadığı hususunda Hanefî hukukçular arasında görüş ayrılığı olup Ebu Hanife bu tür suçlarda kefaletle serbest bırakmanın caiz olmadığı görüşünde iken Ebu Yusuf ile İmam Muhammed ise bunun caiz olduğu kanaatindedirler. Zira İmameyn'e göre kul hakkı içerdikleri gerekçesiyle kısas-diyet suçları ile zina iftirası ve hırsızlık gibi hadd suçlarında da teminatla salıverme mümkündür. Bununla birlikte teminatla salıverme müessesesi esasen tutuklamanın her zaman caiz olmadığı ta'zir suçlarında kullanılmış olup şahsa karşı işlenen ta'zir suçlarında teminatla serbest bırakma yerleşmiş bir uygulama olmasına rağmen kamuya karşı işlenen ta'zir suçlarında teminatla salıverme ise ihtilaflıdır[81].

Teminatla salıverme müessesesi tutuklama kararının geri alınması değil yerine getirilmesinin geçici olarak durdurulması olup, delilleri karartma tehlikesi haricinde herhangi bir sebeple tutuklananlar bu müesseseden faydalanabilirler. Teminatla serbest bırakılacak olmasına rağmen mali teminat ya da şahsi kefalet bulamayan sanıkların yargılamasına tutuklu olarak devam edilir. Teminatla serbest bırakma yetkisi ise ihtiyari bir yetki olup, tutuklama kararını veren makam ile infaz hâkimine aittir[82].

Teminatla salıverme müessesesi şahsi kefalet ve mali teminat olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Nefse, bedene ya da yüze kefalet şeklinde de adlandırılan şahsi kefalet, tutuklanan kişiyi belirlenen tarihte belirlenen yerde hazır etmeyi taahhüt etmektir[83]. Söz verdiği tarih ve yerde şüpheliyi hazır edemeyen kefilin

---

79 **Avcı**, *Hapis*, s. 145.

80 Buhari, Cihad, 149; Müslim, Cihad, 59.

81 **Apaydın, H. Yunus**: "Kefalet", *DİA, C. 25*, İstanbul 2002, s. 173; **Avcı**, *Hapis*, s. 146; **Bilmen**, *C. III*, s. 327.

82 **Avcı**, *Hapis*, s. 146.

83 *"Zeyd, Amr'ı katlitdikten sonra Bekir, Zeyd'in nefsine kefîl olub ba'dehû Zeyd, firar idüb mekânı ma'lûm olucak Amr'ın veresesi; 'Zeyd'i ihzar eyle!' deyu Bekir'e cebre kâdir olur mu? El-cevab: Olurlar.",* **Demirtaş, H. Necati**: *Açıklamalı Osmanlı Fetvaları: Fetâvâ-yı Ali Efendi, Cild-i Evvel*, İstanbul 2014, s. 536.-537; *"Silahdârlar zümresinden Silahdâr Ahmed Bey b. Abdullah sâbıka Musa b. Abdullah'ın elindeki katır uğurlukdur ben bulurum deyu Üsküdar'ı mukata'aya tutan âmil Mehmed b. Süleyman'a habs ettirdikden sonra nice müddet yitip sâbit olmadıkda mezkûr müdde'î Ahmed Bey'in mahzarında Galatalı Galata'da câmi' mahallesinde mutavattın olan Ali Reis b. Mustafa ve Süleyman b. Abdullah mezbûr Musa'nın nefsine kefîl olduklarından sonra mestûr âmil*

kendisi hapsedilir. Öte yandan belirlenen tarihte belirlenen yerde şüpheliyi hazır etmek istemesine rağmen bunu gerçekleştirmekte zorlanan kefil kolluk kuvvetlerinden yardım talep edebilir[84].

Mali teminat karşılığında ise tutuklama kararı askıya alınarak sanığın şüpheliliği sabit oluncaya kadar tutukevinden uzak kalması ve özgürlüğünü koruması sağlanır[85]. Bununla birlikte bir kısım İslam hukukçusu, şahsi kefaletin tutuklanan herkes tarafından bulunması mümkün olmasına rağmen mali teminatın fakir tutuklular tarafından bulunamayacağı, dolayısıyla zengin ile fakir arasında eşitsizliğe yol açacağı endişesiyle teminatın bu türüne sıcak bakmamıştır[86]. Osmanlı Devleti uygulamasında ise mali teminat da teminatla salıvermenin bir türü olarak kabul edilmiştir[87].

2. Tutuklama Sebebinin Ortadan Kalkması

İslam-Osmanlı ceza muhakemesi hükümleri gereğince tutuklamanın şartları suç işlemiş olma şüphesi ile tutuklama nedenlerinden birinin varlığıdır. Bununla birlikte suç işlediği zannıyla tutuklanmasına rağmen sanık hakkında ceza davası açılmamış ya da başka bir ifadeyle şüpheli hakkında takipsizlik kararı verilmişse tutuklunun derhal serbest bırakılması gerekir. Bunun gibi deliller ikame edildikten sonra delilleri karartacağı şüphesiyle tutuklanan şüphelilerin ya da ceza yargılamasından kaçacağı zannıyla tutuklanmakla birlikte kaçmayacağı anlaşılan şüphelilerin de tutuksuz yargılanması gerekir[88].

3. Yargılamanın Sona Ermesi

Ceza muhakemelerinde şüpheli hakkındaki yargılamanın amacı, işlendiği iddia edilen suçun işlenip işlenmediği hususundaki şüpheyi gidermektir. Yapılan yargılama neticesinde şüphelinin isnat edilen suçu işlemediği anlaşılması ya da hukuka uygunluk sebepleri veya cezayı düşüren nedenlerden herhangi birinin mevcudiyeti halinde sanığın cezalandırılmasının mümkün olamayacağı için tutukluluğun derhal sona erdirilmesi gerekmektedir[89]. Gerek tutuklunun itirazı, ge-

---

salıverdikde mâ-hüve'l-vâki deft ere sebt olundu. (Safer 925/Şubat 1519)", **Haz.: Aydın/Tak**, *C. I*, s. 339, no: 601; **Kahraman, Abdullah**: "İslam Hukukunda Şahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi ve Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Teminatla Salıverme Müessesesi ile Mukayesesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.: 1, S.: 2, 1998, s. 302 vd.

84 **Avcı**, *Hapis*, s. 146-147; **Yördem, Yılmaz**: "Osmanlı Hukukunda Kefalet Sözleşmesi", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.: 21, S.: 34, 2016, s. 33.

85 *"Çepnioğlu Kosta b. Kara Togan'ı yedi yüz akçe için muhzır eline verip habs olundukda Manol b. Kosta ile ve Yani b. Togan sekiz güne değin mezkûr Kosta'ya yedi yüz akçeyi vermezse mezkûrân vereler öyle olsa deft ere sebt olundu. (22 Zilhicce 924/28 Aralık 1518)",* **Haz.: Aydın/Tak**, *C. I*, s. 336, no: 593; **Avcı**, *Hapis*, s. 148.

86 **Udeh**, *C. 1*, s. 340-341.

87 *"Zeyd, Amr'ı mûcib-i diyet olan katl ile katlidüb Zeyd'in üzerine diyet ile hükmolundukdan sonra diyeti merkûmeye dört nefer kimesneler kefil olsalar Amr'ın veresesi diyet-i merkûmeyi ol kimesnelerden almağa kâdir olur mu? El-cevab: Olur.", **Demirtaş**, Fetâvâ-yı Ali Efendi,* s. 530.

88 **Bardakoğlu**, "*Hapis"*, s. 64; **Avcı**, *Hapis*, s. 150; **Uçdu**, *Tutuklama*, s. 141-142.

89 **Bardakoğlu**, "*Hapis"*, s. 64; **Avcı**, *Hapis*, s. 150.

rekse yargılamanın sonucunda sanığın beraat etmesiyle tutukluğun sona ermesi halinde haksız tutuklamadan söz edilir. Haksız tutuklama halinde ise teorik olarak sanığa tazminat ödenmesi mümkün olmakla birlikte uygulamada buna ilişkin herhangi bir kayıt tespit edilememiştir[90].

Yapılan ceza yargılaması sonucunda sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi halinde ise tutukluluğun sona erdirilmesi hususunda verilen cezanın türüne göre farklı ihtimaller ortaya çıkar. Örneğin kısas cezasına mahkûm edilen sanığın cezasının infazı, kısas hakkı olanların tamamının görüşü alınana kadar tehir edilerek bu sürede tutukluluk halinin devamı gerekir. Zira kısas-diyet cezası gerektiren suçlardan hayata yönelik suçlarda maktulün mirasçılarının, vücut bütünlüğüne yönelik suçlarda ise mağdur/mağdurenin faili affetme ya da kısas cezası yerine diyet talep etme hakları vardır. Hadd cezalarından birine mahkûm edilen sanığın ise tutukluluk halinin devam ettirilerek cezasının en kısa zamanda infaz edilmesi gerekir. Yapılan yargılama sonucunda sanığa mahkûmiyet olarak hapis cezası verilirse tutukluluk hali hükümlülük haline dönüşür ve böyle bir durumda tutuklu kalınan sürenin mahkûmiyet süresinden mahsup edilmesi gerekir. Diğer taraftan yargılama sonucunda para cezasına mahkûm edilen faillerin bu cezayı ifa edene kadar tutukluluğunun devamına karar verilebilir[91].

Sonuç

Ceza yargılamasından beklenen neticenin alınmasını sağlayan koruma tedbirlerinden biri olan tutuklama, farklı bir isimle de olsa İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde yer alan uygulamalardan biridir. Bu kapsamda İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde tutuklama, hapis cezasının bir türü olarak ele alınmış ve ihtiyati hapis olarak adlandırılmıştır. İslam hukukunun asli kaynaklarından biri olan Kur'an'da tutuklamayı teşvik edici mahiyette doğrudan bir ayet yer almamasına rağmen İslam hukukçuları tutuklamayı teorik olarak sistemleştirirken Kur'an ya da Sünnet'e dayandırmaya gayret etmişlerdir.

Günümüz hukuk sistemlerinde olduğu gibi İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde de bir koruma tedbiri olarak tutuklama yoluna başvurulabilmesi için bazı şartların varlığı aranmış ya da tutuklamanın belli özellikleri taşımasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda İslam-Osmanlı ceza yargılamasında şahsilik, geçicilik, ihtiyarilik ve orantılılık olmak üzere tutuklamanın özellikleri dörde ayrılırken, tutuklamanın yapılabilmesi için suç işlemiş olma şüphesi, tutuklama sebeplerinde birinin varlığı ve yetkili mahkeme tarafından tutuklama kararının verilmiş olması şartı aranmıştır.

İslam-Osmanlı ceza yargılamasına hâkim olan ilkelerden birisi masumiyet karinesi olmakla birlikte hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunan kişilerin görü-

90 **Akman**, *Ceza Yargılaması*, s. 110.

91 **Avcı**, *Hapis*, s. 150-151; **Gökçen**, *Tanzimat Devri Ceza Kanunları*, s. 48.

nüşte haklılık ilkesi çerçevesinde tutuklanmasına izin verilmiştir. Zira hakkında suç işlediğine dair zayıf bir şüphe olmasına rağmen basit bir itham ile şüphelinin tutuklanması veya hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunmasına rağmen yeterli delil olmaması sebebiyle şüphelinin salıverilmesi adalet ve hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracaktır. Diğer taraftan hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunan kişinin tutuklanabilmesi için bu şüphe tek başına yeterli olmayıp kişinin delilleri karartacağına ya da hakkında yapılacak ceza yargılamasından kaçacağına dair de şüphenin bulunması gerekmektedir. Delilleri karartacağı veya yargılamadan kaçacağından şüphe edilen kişilerin tutuklanmaması telafisi imkânsız neticelere yol açabileceği için tutuklamanın gecikmesinde tehlike olduğu kabul edilir. Zira şüphelinin kaçması ya da delilleri karartması, hakkındaki ceza yargılamasının gereği gibi yapılamamasına ya da yapılan yargılama neticesinde verilecek muhtemel cezanın infaz edilememesine sebep olabilir.

Günümüz hukuk sistemlerinde tutuklama kararı yalnızca yetkili mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucu hâkim tarafından verilebilirken İslam hukukunda ise durum biraz farklıdır. Zira İslam hukukunda kuvvetler ayrılığı prensibi olmadığından devlet başkanı aynı zamanda yasama, yürütme ve yargının da başı olarak kabul edilir. Devlet başkanın sahip olduğu yargı yetkisini prensip olarak kadılar aracılığı ile kullanması gerekse de bu yetkisini yönetici sınıfa mensup kişiler vasıtasıyla da kullanabilir. Bu sebeple yönetici sınıfa mensup devlet görevlilerinin de zaman zaman devlet başkanı tarafından kendilerine verilen yargılama yetkisi çerçevesinde tutuklama yapmaları mümkündür.

Osmanlı Devleti uygulamasında ise idarecilerin haksızlığa yönelerek reayaya zulmetme ihtimaline karşın devlet, kadıların idarecilerin etkisinde kalmadan haksızlıkları çözümlemesini istemiştir. Bu çerçevede yargısız infaz olamayacağı prensibinden hareketle çeşitli kanunnamelerde yargı ve dolayısıyla tutuklama yetkisinin kadıya, yargılama sonucu verilen kararın infazının ise idarecilere ait olduğu belirtilmiştir. Öte yandan devlet yöneticilerine ilişkin davalarda ise işlendiği iddia edilen suç görevle ilgili olmadığı sürece yargılamanın kadılar tarafından yapılması mümkün olduğu halde genel uygulama, hem soruşturma hem de yargılama ve cezanın infazı süreçlerinde merkezin onayının alınması şeklinde olmuştur.

İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde şüphelilerin haklarındaki yargılama sürerken tutuklanıp tutuklanmayacağı hususunda İslam hukukçuları arasında görüş ayrılığı olup, işlenen suçun mahiyetine göre farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu kapsamda Hanefîler ile bazı Hanbelî hukukçulara göre ta'zir suçlarında şüphe kuvvetli olsa bile şahitlerin tezkiyesi sürerken sanıklar tutuklanamaz. Buna karşın aralarında İbn Teymiyye ve İbn Kayyım'ın da bulunduğu bazı Hanbelî hukukçular ise hadd ya da kısas-diyet suçlarında olduğu gibi ta'zir suçlarında da kamu yararı gerekçesiyle tutuklama yapılabileceği görüşündedirler. Malikî ve Şafiîler ise ta'zir cezası gerektirse dahi şahsa ve mala karşı suçlarda kovuşturma sırasında şüphe-

linin tutuklanmasının mümkün olduğu kanaatindedirler. Osmanlılarda ise hadd ve kısas-diyet suçlarının yanı sıra rüşvet, zimmet, irtikâp, resmi belgede sahtecilik, kalpazanlık, cinsel saldırı, yalancı şahitlik, kundakçılık ve memura mukavemet gibi ta'zir suçlarından herhangi birini işleyen şüpheliler hakkında da gerektiğinde tutuklama kararı verilmiştir.

Bununla birlikte İslam-Osmanlı ceza muhakemesinde tutuklama, esasen amaç olmayıp yargılamanın yapılabilirliğini sağlayarak yargılamayı kolaylaştırmak üzere başvurulan bir araç olduğundan şüpheliler hakkındaki tahkikatın mümkün olan en kısa sürede tamamlanıp tutukluluğun sona erdirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kişi özgürlüğü hakkını kısıtlayıcı mahiyette olan tutuklama kararının yerindeliği bu kararı veren kadı tarafından re'sen incelenebileceği gibi, tutuklamanın hukuka aykırı olduğu veya kadının takdir yetkisini kullanmakta keyfiliğe kaçtığı iddiasıyla tutuklu ya da yakınları tarafından bu karara itiraz edilmesi de mümkündür. Gerek tutuklu ya da yakınları tarafından yapılan itirazla gerekse yapılan yargılama neticesinde tutuklamanın haksız olduğunun anlaşılmasıyla şüphelinin serbest bırakılması gerekir. Tutuklama sebebinin ortadan kalkması ve teminatla salıverme müessesesi de İslam-Osmanlı hukukunda tutuklamayı sona erdiren diğer sebeplerdir.

Kaynakça

3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560), Ankara 1993.

6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565), Ankara 1995.

85 Numaralı Mühimme Defteri (1040-1041 (1042)/1630-1631 (1632)), Ankara 2002.

Akgündüz, Ahmed: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. I*, İstanbul 1990-1996.

Akgündüz, Ahmed: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. II*, İstanbul 1990-1996.

Akgündüz, Ahmed: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. III*, İstanbul 1990-1996.

Akgündüz, Ahmed: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. IV*, İstanbul 1990-1996.

Akgündüz, Ahmed: *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C. VI*, İstanbul 1990-1996.

Akman, Mehmet: *Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması*, İstanbul 2004.

Akşit, Mustafa Cevat: *İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları*, İstanbul 2011.

Apaydın, H. Yunus: "Kefalet", *DİA, C. 25*, İstanbul 2002.

Arıkan, Baha: "İslam Ceza Hukukunun Esasları", *Adalet Dergisi*, C.: 53, S.: 11-12, 1962.

Atar, Fahrettin: *İslam Adliye Teşkilatı*, 3. Baskı, Ankara 1991.

Avcı, Mustafa: *Hukuk Tarihimizde Hapis*, Ankara 2014.

Avcı, Mustafa: "Yeni Düzenlemelere Göre Tutuklama", *Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 3*, İstanbul 2005.

Aydın, Mehmet Akif: "Ceza", *DİA, C. 7*, İstanbul 1993.

Bardakoğlu, Ali: "Berâet", *DİA, C. 5*, İstanbul 1992.

Bardakoğlu, Ali: "Had", *DİA, C. 14*, İstanbul 1996.

Bardakoğlu, Ali: "Hapis", *DİA, C. 16*, İstanbul 1993.

Başoğlu, Tuncay: "Tezkiye", *DİA, C. 41*, İstanbul 2012.

Bayındır, Abdulaziz: "Örneklerle Osmanlı'da Ceza Yargılaması", *Türkler, C. 10*, Ankara 2002.

Bilmen, Ömer Nasuhi: *Hukuki İslamiyye ve Istılahatı Fıkhıyye Kamusu, C. III*, İstanbul 1999.

Çevik, Naci: *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Devlete İsyan Suçu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2015.

Cin, Halil/Akgündüz, Ahmed: *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul 2011.

Cin, Halil/Akyılmaz, Gül: *Türk Hukuk Tarihi*, 8. Baskı, Konya 2016.

Coşgun, Kamer: "İslam Muhakeme Hukukunda Tutuklama", *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi, Bursa, 6-8 Mayıs 2013-Bildiriler Kitabı IV*, Bursa 2013.

Dağcı, Şamil: *İslam Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Fiiller*, Ankara 1996.

Demirtaş, H. Necati: *Açıklamalı Osmanlı Fetvaları: Fetâvâ-yı Ali Efendi, Cild-i Evvel*, İstanbul 2014.

Devellioğlu, Ferit: *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 5. Baskı, Ankara 1982.

Düzdağ, Mehmet Ertuğrul: *Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul 1972.

El-Maverdi, Ebu'l-Hasan Habi: *El-Ahkâmu's Sultaniye: İslam'da Devlet ve Hilafet Hukuku, (Çev.: Ali Şafak)*, İstanbul 1994.

Gökçen, Ahmet: *Tanzimat Devri Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul 1989.

Gözübüyük, Şeref/Gölcüklü, Feyyaz: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 8. Bası, Ankara 2009.

Güneş, Seyithan: "Özgürlük ve Güvencesi Açısından Hukuk Devleti İlkesi", *Ankara Barosu Dergisi*, C.: 54, S.: 3, 1997.

Haz.: Aydın, Bilgin/Tak, Ekrem: *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil (H. 919-927, M. 1513-1521), C. I*, İstanbul 2011.

İnalcık, Halil: "Adaletnameler", *Belgeler*, C.: 2, S.: 3-4, 1965.

Kahraman, Abdullah: "İslam Hukukunda Şahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi ve Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Teminatla Salıverme Müessesesi ile Mukayesesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.: 1, S.: 2, 1998.

Karaman, Hayreddin: *Mukayeseli İslam Hukuku, C. I*, 7. Baskı, İstanbul 2012.

Koç, Yunus/Tuğlacı, Murat: "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Yargılama ve Toplumsal Yapı", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, C.: 1, S.: 2, 2006.

Köksal, Ayhan: "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama ve 1961 Anayasası", *İÜHFM*, C.: 30, S.: 1-2, 1964.

Köksal, Asım Cüneyd: *Fıkıh ve Siyaset: Osmanlılarda Siyaset-i Şer'iyye*, İstanbul 2016.

Kumdakçı, Hale: *402 No.lu Üsküdar Şer'iyye Sicil Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (h. 1153-54) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü 2009.

Mumcu, Ahmet: *Tarih İçindeki Genel Gelişimiyle Birlikte Osmanlı Devletinde Rüşvet: Özellikle Yargıda Rüşvet*, 3. Baskı, İstanbul 2005.

Özek, Çetin: "Türk Ceza Kanuna Göre Hürriyet Aleyhine Cürümlerin Genel Prensipleri", *İÜHFM*, C.: 29, S.: 4, 1963.

Özen, Şükrü: "İnfaz", *DİA, C. XXII*, İstanbul 2000.

Şahin, Cumhur: *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, 3. Baskı, Ankara 2012.

Şen, Ersan/Özdemir, Bilgehan: *Tutuklama: Uygulamada Şüpheli ve Sanık Haklarının Korunması*, 3. Baskı, Ankara 2011.

Uçdu, İlker: *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2007.

Udeh, Abdulkadir: *Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza Hukuku, C. 1, (Çev.: Ali Şafak)*, 2. Baskı, İstanbul 2012.

Udeh, Abdulkadir: *Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza Hukuku, C. 2, (Çev.: Ali Şafak)*, 2. Baskı, İstanbul 2012.

Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2014.

Yenisey, Feridun: *Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Hazırlık Soruşturması ve Polis*, 3. Baskı, İstanbul 1993.

Yördem, Yılmaz: "Osmanlı Hukukunda Kefalet Sözleşmesi", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.: 21, S.: 34, 2016.

Yurtseven, Yılmaz: *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2001.

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ

ANTALYA BİLİM UNIVERSITY

HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

LAW REVIEW

Haziran 2018 | Cilt: 6 | Sayı: 11

Hakemli Makaleler

Uzlaştırma Kurumunun Etkinliğinin Artırılması: Uzlaştırma Sürecinde Karşılaşılan Hukuki ve İletişime İlişkin Problemler ile Çözümlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma

Increasing Efficiency of Conciliation Institution: A Qualitative Research on the Problems and Solutions of Legal and Communication Problems Encountered in the Conciliation Process

İnanç İŞTEN | İbrahim Sani MERT

İslam-Osmanlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama Müessesesi

Arrest in Islamic-Ottoman Criminal Procedure Law

Yılmaz YURTSEVEN | Naci ÇEVİK

Şirketlerin İnsan Haklarına İlişkin Yükümlülüklerinin Niteliği ve Temellendirilmesi Sorunu: Saygı Gösterme Sorumluluğu Ne Yükler?

The Nature of Corporate Human Rights Obligations and the Question of its Justification: What Does the Responsibility to Respect Impose?

Özge YÜCEL DERİCİLER

Sivil Havacılıkta Rekabet Hukuku ve Politikası - I

Competition Law and its Policy in Civil Aviation - I

Reşat Volkan GÜNEL

Zaman Çarteri Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Tartışması ve Ürün Kirası Açısından Sözleşmeye Bir Bakış

Discussion on the Legal Nature of the Time Charter Party and a View to this Contract in Terms of Usufructuary Lease

Numan TEKELİOĞLU

Karar İncelemesi

Anayasal Yargıda Uluslararası Hukuk Hükümlerinin Taraflı Yorumu: Rusya Anayasa Mahkemesi'nin 21-П (2015) Sayılı Kararı'nın İncelenmesi

Misinterpretation of Rules of International Law in Constitutional Adjudication: Review of Russian Constitutional Court's Judgment # 21-П/2015

Nazim ZİYADOV

Çeviri

Satış Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde Bedel İndirimi Hakkının Dönme Hakkı ve Tazminat Talepleriyle İlişkisi

The Relation between Reduction in the Purchase Price, Rescission of the Contract and Compensation for Damages in German Sales Law

Michael STÖBER | Çeviren: Kerem ÖZ

Öğrenci Dosyası

ELSA İstanbul Prof. Dr. Rona Serozan III. Kurgusal Duruşma Yarışması 351 No.lu Takım'ın Dilekçeleri

Takım

DERGİ HAKKINDA / About the Law Review

Sahibi / Publisher
Antalya Bilim Üniversitesi Adına
Prof. Dr. İsmail YÜKSEK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Editorial Manager
Doç. Dr. Sezgin Seymen ÇEBİ

Editör / Editor
Doç. Dr. Sezgin Seymen ÇEBİ

Yardımcı Editör / Associate Editor
Araş. Gör. Kerem ÖZ

Yayın Yönetim Merkezi
Çıplaklı Mah. Akdeniz Bulvarı No: 290 A Döşemealtı / ANTALYA
Tel: 0242 245 00 00 - **Faks:** 0242 245 01 00
Web Adresi: law.antalya.edu.tr/?hukuk-fakultesi-dergisi
e-posta: hukukdergisi@antalya.edu.tr

Sayfa | Kapak Tasarımı
Emre KIZMAZ

Yayıncı
Seçkin Yayıncılık A.Ş.
Mustafa Kemal Mah. 2158. Sok. No: 13 Çankaya / ANKARA
Tel: 0312 435 30 30 - **Faks:** 0312 435 24 72

Basılan Matbaa
Vadi Grafik Ltd. Şti. - Sertifika No: 33748
2284 Sok. No: 101 İvedik Organize Sanayi - Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 395 85 71

Basım Yeri | Yılı
Ankara / Temmuz 2018

ISSN
2587-2419

Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi yılda iki sayı olarak yayımlanan hakemli bir dergidir.

Dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler ve bundan doğacak sorumluluklar yazarlarına aittir. Fakültenin ve/veya Üniversitenin görüşü olarak değerlendirilemez.

Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmakta olan makaleler TÜBİTAK ULAKBİM Ulusal Hukuk Veri Tabanı'nda taranmaktadır.

Antalya Bilim University Law Review is being permanently indexed in TÜBİTAK ULAKBİM National Law database.

Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmakta olan makaleler EBSCO Academic Search Complete veri tabanında taranmaktadır.

Antalya Bilim University Law Review is being permanently indexed in EBSCO Academic Search Complete Database.

DERGİNİN TARİHÇESİ

Haziran 2013-Haziran 2017 tarihleri arasında düzenli olarak dokuz (9) sayısı yayımlanan Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi'nin (ISSN: 2147-7213) ismi, 18.06.2017 tarih ve 7033 sayılı Kanun (RG., 01.07.2017/30111) gereğince yapılan değişiklik sonucunda Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ISSN: 2587-2419) olarak değiştirilmiştir. Dergi, yayın hayatına bu isimle devam edecektir.

THE PUBLISHING HISTORY OF THE LAW REVIEW

The previous title of the journal, Antalya International University Law Review (ISSN: 2147-7213), regularly published nine issues between June 2013 and June 2017, was changed into Antalya Bilim University Law Review (ISSN: 2587-2419) in accordance with the law number 7033 enacted in June 18, 2017 and published in the Offical Gazette of July 1, 2017/30111. From now on, our journal will continue to be published under this new name.

Antalya Bilim Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi
Yayın İlkeleri

1. **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ABÜHFD)** "Hakemli Dergi" statüsünde ve yılda iki sayı (Haziran ve Aralık) olarak yayımlanmaktadır. Yayınlanması istenen makalelerin Haziran sayısı için en geç 20 Nisan; Aralık sayısı için en geç 20 Ekim tarihine kadar dergi editörlüğüne ulaştırılması gerekir.

2. Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Yazarlar, yayına kabul edilen çalışmaları daha sonra bir başka yerde yayınlatmamayı da taahhüt ederler. Çalışmaların, kamu hukuku ve özel hukuk alanlarında ya da hukukun diğer disiplinlerle ilgili alanlarında hazırlanmış olması gerekir. Dergide hakemli makalelerin yanı sıra çeviri makale, karar incelemesi, kitap eleştirisi, mevzuat değerlendirmesi gibi yazılara da yer verilebilir. Dergiye gönderilen yazıların basılmasına ilişkin genel değerlendirmeyi yayın kurulu yapar.

3. Derginin yazı dili esas olarak Türkçe olmakla birlikte, dergide İngilizce, Almanca ve Fransızca başta olmak üzere yabancı dilde yazılara da yer verilmektedir.

4. Gönderilecek yazıların, "**MS Word**" programında, **Times New Roman** karakterinde, metin **12 punto**, dipnotlar ise **10 punto** olarak hazırlanması gerekir. Paragraflar arası önce 6 nk, sonra 0 nk boşluk olmalıdır.

   Sayfa marjları, A4 boyutunda, üst, alt ve her iki kenardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak ayarlanmalı, metin her iki yana yaslı şekilde hazırlanmış bir şekilde dergi editörlüğüne gönderilmelidir. Gönderilen makalelerin İngilizce başlığı da yazılmalıdır.

5. Yazılar, Türkçe ve İngilizce başlıkların yanında **en az 100 - en çok 200** sözcükten oluşan **Türkçe ve İngilizce, Almanca veya Fransızca özetleri** ve her iki dilde *en az* **üç anahtar sözcüğü** ihtiva etmelidir.

   Yazının ana başlığı büyük harflerle, koyu olarak ve 14 punto ile yazılmalıdır. Yazının giriş - sonuç bölümleri ve diğer tüm başlıklar, küçük harflerle 12 punto ve koyu olarak yazılmalıdır. Yazıda yer verilecek tablo ve şekillere mutlaka sıra numarası ve başlık verilmelidir.

   Makalenin sonunda, yazar soyadına göre alfabetik sıraya dizilmiş **kaynakça** yer alır. Kaynakçada sadece dipnotlarda atıf yapılan eserlere yer verilmelidir.

6. Yazarlar, unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, haberleşme adresleri ile telefon numaralarını, telif ücreti için gerekli olan banka hesap numaralarını ve aktif haldeki e-posta adreslerini bildirmelidir.

7. Yayın kurulu tarafından ilk değerlendirmesi yapılan çalışmalar, en az iki hakeme gönderilir. Çalışmalar, hakem heyeti içinden, yazarın akademik unvanına göre daha üst unvanlı bir hakemin görüşü alınarak, aynen veya değiştirilmek suretiyle yayınlanır. Yayın kurulunun kararıyla, istisnai hallerde yazarın akademik unvanıyla aynı unvanlı bir hakemden de görüş alınabilir. Hakemden "düzeltilmesi kaydıyla yayınlanabilir" şeklinde gelen eserlerin yayımlanabilmesi için eser sahibinin hakem raporunda belirtilen düzeltmeleri yaparak kurula iletmesi zorunludur.

8. Süresi içerisinde hakem incelemesinden geri gelmeyen çalışmalar, yazarı tarafından aksi yönde bir talepte bulunulmadıkça derginin bir sonraki sayısında değerlendirilir.

9. Yayın kurulu, yabancı dil özeti ve eser metninde gerekli görülen imla düzeltmelerini yapabilir.

10. Dergide yayınlanan eserlerde ileri sürülen görüşler yazarlarını bağlar ve yazı nedeniyle doğabilecek tüm sorumluluk yazara aittir.

11. Dergide yer verilen yazıların, elektronik ortamda tam metin olarak yayımlanmak da dahil olmak üzere süresiz olarak bütün yayın hakları dergiye aittir. Yazarlar telif haklarını dergiye devretmiş sayılır.

12. Hakem incelemesi sonucu yayımlanmasına karar verilen yazılar için 300 TL telif ücreti ödenir. Yazara, ilgili sayı ücretsiz olarak gönderilir.

13. Yazıların gönderilmesi ve diğer ilgili tüm yazışmaların (hukukdergisi@antalya.edu.tr) e-posta adresinden yapılması gerekmektedir.

Dergide Yayınlanacak Türkçe Eserler İçin Tavsiye Edilen Atıf Stilleri

Atıf Yapılan Kitap

Soyad, Ad: *Eserin Adı*, Baskı, Basıldığı Yer Yıl. (Eser adı italik)

Örnek:

Eren, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara 2007.

Atıf Yapılan Makale

Soyad, Ad: "Makalenin Başlığı", *Makalenin Yer Aldığı Eserin Adı*, Cilt No.: Sayı No.:, Yıl, Sayfa Sayısı. (Makalenin yayınlandığı eser adı italik)

Örnek:

Seliçi, Özer: "Seçimlik Borçların İfası", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.: 34, S.: 1-4, 1968, s. 376.

İnternet ortamında bulunan kaynaklar için parantez içerisinde URL ve sayfasına erişim tarihi belirtilmelidir.

Örnek:

Seliçi, Özer: "Seçimlik Borçların İfası", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.: 34, S.: 1-4, 1968, s. 376 (Erişim: 13.06.2010, http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023004345/1023003940).

Birden fazla yazar tarafından hazırlanmış çalışmalarda, tüm yazarların ad ve soyadları tam olarak yazılmalıdır.

Örnek:

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe: *Eşya Hukuku*, 18. Baskı, İstanbul 2016.

Aynı yazarın birden çok eserine atıf yapılması halinde söz konusu çalışma, yazarın diğer çalışmalarından ayırt edilmesini sağlayacak şekilde kısaltılarak kullanılmalıdır.

Örn: **Eren**, *Borçlar Genel*, s. 88. **Eren**, *Borçlar Özel*, s. 86.

*Yabancı dilde yayınlanacak yazılarda **Chicago sistemi** kullanılacaktır.

Chicago Style is preferred for papers in foreign languages.

Dergide yayımlanacak yazılarda Giriş ve Sonuç bölümleri için harf veya rakam kullanılmamaktadır. Sonrasındaki üst ve alt başlıkların önüne sırasıyla Roma rakamı, büyük harf, rakam, küçük harf, küçük harf ve rakam yazılmalıdır.

Örnek:

Giriş

I. Başlık

A. Alt Başlık

1. Alt Başlık

a. Alt Başlık

a.1. Alt Başlık

Sonuç

TÜBİTAK-ULAKBİM Ulusal Hukuk Veri Tabanı'nda yer alma şartları gereğince, dergiye gönderilecek hakemli ve hakemsiz çalışmaların, yukarda belirtilen yayın ilkelerine uygun olmaması halinde editörün yapacağı ön incelemede doğrudan reddedileceği önemle belirtilmelidir.

Amaç ve Kapsam

Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, hukuk alanında çeşitli güncel konularda okuyucusuna bilgi vermeyi hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için, yakın tarihli ve güncel davalar yanında hukuk öğretisi ve uygulamasındaki gelişmeleri okuyucularına aktarmaktadır. Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, bünyesinde eserlerini yayınlatacak yazarlar için de tartışmalı konulara ilişkin özgür düşüncelerini ortaya koyabilecekleri uygun bir platform niteliğindedir. Bunun dışında, her sayıda başta Almanca, İngilizce gibi bilim dillerinde yazılmış eserler yayınlanmakta, yabancı literatürde yer alan bazı eserler dilimize tercüme edilerek okuyucuların istifadesine sunulmaktadır. Bu sayede okuyucuların yalnızca ülkemizdeki değil, dünyadaki gelişmeleri de takip etmesi sağlanmaktadır.

Dergide hukuk alanında yapılmış deneysel ve teorik ilerlemeleri konu alan araştırma makalesi türündeki çalışmalara, vaka ve karar analizlerine, tercümelere, teknik notlara yer verilir.

The Goal and Content

The goal of Antalya Bilim University Law Review is to be informative on a variety of current legal topics. In order to achieve this goal, we endeavor to keep our readers important recent and current cases, developments in theory and practice of law available. Antalya Bilim University Law Review also provides a great platform for authors to present their free thoughts on highly debated and sensitive topics. Furthermore, some distinguished works written in foreign languages, especially in German and English, have been published therein. Moreover, some works which were published abroad have been translated into Turkish and made available for our readers. In doing so, we make it possible for our readers to follow developments not only in our country but also in foreign states.

Articles which analyzes empirical and theoretical progresses that made in the field of law, case and analysis, translations and technical notes fall within the scope of Antalya Bilim University Law Review.

DANIŞMA KURULU / ADVISORS BOARD

Prof. Dr. İoanna KUÇURADİ
Maltepe Üniversitesi

Prof. Dr. Fikret EREN
Başkent Üniversitesi

Prof. Dr. Şeref ERTAŞ
Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Yener ÜNVER
Özyeğin Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan TUNÇ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Tufan ÖĞÜZ
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Haluk Nami NOMER
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Baki İlkay ENGİN
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI
Altınbaş Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ
İstanbul Şehir Üniversitesi

Prof. Dr. Vahit DOĞAN
Antalya Bilim Üniversitesi

Prof. Dr. Murat SEZGİNER
Antalya Bilim Üniversitesi

Prof. Dr. Timuçin MUŞUL
Özyeğin Üniversitesi

Prof. Dr. Zehreddin ASLAN
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe HAVUTÇU
Yaşar Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ALTUNKAYA
Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem YENERER ÇAKMUT
Özyeğin Üniversitesi

Prof. Dr. Martijn HESSELINK
Universiteit van Amsterdam

Prof. Dr. Mehmet DEMİR
Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Prof. Dr. Gábor HAMZA
Eötvös Loránd University

Prof. Dr. Tom VANDER BEKEN
Ghent University

Prof. Dr. Mehmet Serkan ERGÜNE
İstanbul Üniversitesi

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. İbrahim DÜLGER
Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku ABD

Prof. Dr. Yusuf Mehmet ÖRNEK
Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi ABD

Doç. Dr. Sezgin Seymen ÇEBİ
Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku ABD

Doç. Dr. Halit YILMAZ
Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku ABD

Doç. Dr. Cenk AKİL
Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku ABD